

Ensidige humanitære intervensjoner

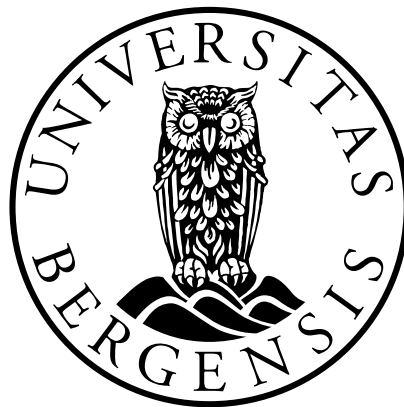
*Er humanitære intervensjoner uten mandat fra
Sikkerhetsrådet i strid med folkeretten?*

Kandidatnummer:

97

Antall ord:

13034

JUS399 Masteroppgave
Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

10.5.2022

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	2
1 Tema og aktualitet	4
1.1 Problemstilling	4
1.2 Begreper og avgrensninger	4
1.3 Nærmere om aktualitet	5
1.4 Metodiske utfordringer	7
1.5 Fremstillingen videre	8
2 Folkerettslig sedvane	9
2.1 Introduksjon	9
2.2 Vilkårene for å konstatere folkerettslig sedvane	10
2.3 Statspraksis som gir uttrykk for folkerettslig sedvane	11
2.3.1 Innledning	11
2.3.2 Partene det utledes statspraksis fra	11
2.3.3 Relevant praksis	12
2.3.4 Representativitet	13
2.4 Opinio juris	14
3 Rettslig utgangspunkt	16
3.1 Suverenitetsprinsippet og forbudet mot bruk av makt	16
3.1.1 Maktforbudet i FN-pakten artikkel 2 (4)	17
3.1.2 FN-pakten artikkel 2 (7) om kravet på suverenitet	19
3.2 Unntak fra forbudet om bruk av makt	20
3.2.1 Innledning	20
3.2.2 Retten til selvforsvar etter FN-pakten artikkel 51	20
3.2.3 Sikkerhetsrådets kompetanse etter FN-pakten kapittel VII	21
3.3 Responsibility to Protect (R2P)	21
3.3.1 R2P og forholdet til humanitære intervensjoner	23
4 Statspraksis og opinio juris	25
4.1 Innledning	25
4.2 Vietnams intervensjon i Kambodsja	25
4.3 USAs intervensjon i Grenada	26
4.4 NATOs intervensjon i Kosovo	29

4.5	Operation Haven i Irak	31
4.6	Indias intervensjon i Bangladesh/Pakistan	33
4.7	USAs, Frankrikes og Storbritannias intervensjon i Syria.....	36
5	Konklusjon	39
5.1	Lovligheten av humanitære intervensjoner i gjeldende folkerett	39
5.2	Bør humanitære intervensjoner være lovlige?.....	39
	Kilderegister	42

1 Tema og aktualitet

1.1 Problemstilling

Oppgavens hovedproblemstilling er følgende:

Er ensidige humanitære intervensjoner uten mandat fra Sikkerhetsrådet etter FN-pakten¹ kapittel VII i strid med folkeretten.

Spørsmålet er om det gjennom praksis har oppstått en folkerettslig sedvane som legitimerer maktbruk i en suveren stat uten at vilkårene for maktbruk er oppfylt, dersom staten ikke har evne eller vilje til å sørge for at grunnleggende humanitære rettigheter hos sivilbefolkningen er ivaretatt. Hvis det ikke foreligger en slik sedvane, blir spørsmålet hvilken betydning dette har for lovligheten av humanitære intervensjoner.

1.2 Begreper og avgrensninger

Humanitære intervensjoner kan defineres som «en eller flere staters inngripen i en annen stat for å verne om grunnleggende menneskerettigheter».² Begrunnelsen for humanitære intervensjoner bygger på tanken om en universell plikt til å sørge for at menneskerettigheter blir ivaretatt.³ Det er i forlengelsen av dette diskutert om det er adgang til å gripe inn i en stat med makt dersom staten selv ikke evner å ivareta disse grunnleggende rettighetene hos sivilbefolkningen.

Humanitære intervensjoner omfatter både intervensjoner med og uten bruk av makt.⁴ Humanitære intervensjoner med bruk av makt skaper størst problemer i relasjon til den folkerettslige reguleringen om maktbruk i en suveren stat. Det avgrenses derfor mot en redegjørelse for humanitære intervensjoner uten maktbruk. Når uttrykket «humanitære intervensjoner» brukes i det følgende, omfatter det dermed kun intervensjoner som involverer bruk av makt.

---

¹ Se Charter of the United Nations (1945).

² Se Ruud og Ulfstein (2018) s. 210.

³ Se nærmere Helgesen (1999) s. 26.

⁴ Se nærmere Kleczkowska (2020) s. 36 med videre henvisninger.

Det skilles mellom kollektive og ensidige humanitære intervensjoner. Kollektive humanitære intervensjoner blir brukt der Sikkerhetsrådet har gitt mandat til intervensjon etter FN-pakten kapittel VII med begrunnelsen om å sikre grunnleggende menneskerettigheter.⁵ Ensidige humanitære intervensjoner kjennetegnes ved at Sikkerhetsrådet av ulike årsaker ikke har gitt mandat til intervensjon, men hvor land eller organisasjoner likevel velger å gå inn med makt uten slikt mandat. Det er det sistnevnte som er videre tema for oppgaven. Ved bruk av termen «humanitære intervensjoner» videre i oppgaven siktes det dermed til ensidige humanitære intervensjoner dersom ikke annet er eksplisitt uttrykt.

1.3 Nærmere om aktualitet

Tanken om humanitær krigføring er ikke ny. Allerede på 1800-tallet ble det utført intervensjoner ut fra tanken om en humanitær plikt til å handle.⁶ Slike intervensjoner har blitt utført i Europa, og eksempelvis Syria og Libanon.⁷ På den tiden var det imidlertid en annen regulering mot maktbruk enn det som foreligger i dag. Spesielt etter fremveksten av FN etter andre verdenskrig har suverenitetsprinsippet fått større betydning for bruk av makt i en annen stat.⁸ I nyere tid har det likevel også blitt utført flere intervensjoner med humanitære begrunnelser, eksempelvis i Libya i 2011 med mandat fra Sikkerhetsrådet og i Kosovo i 1999 hvor det ikke forelå mandat til å bruke makt.

Spørsmålet om lovligheten av humanitære intervensjoner har vært grundig diskutert i juridisk teori, over lang tid og både i nasjonal og internasjonal teori. Til tross for dette er det flere grunner til at spørsmålet fremdeles er relevant og aktuelt. For det første kommer det sjelden autoritative avklaringer på folkerettens område. For det andre er rettskildetypen preget av at endringer skjer over tid, eksempelvis gjennom etableringen av folkerettslig sedvane.⁹

En stats suverenitet er etter gjeldende internasjonal rett en grunnpilar. Det er dermed svært viktig å sikre at andre stater ikke krenker en annen stats suverenitet, og at stater respekterer hverandres rett på suverenitet. Dette fremkommer også som et av de viktigste formålene bak FN-pakten, blant annet for å sikre internasjonal fred og sikkerhet.

---

⁵ Se bl.a. Tesón (1996) s. 324.

⁶ Se nærmere Ruud og Ulfstein (2018) s. 210.

⁷ Se nærmere Ruud og Ulfstein (2018) s. 210.

⁸ Se bl.a. Nahem og Egeland (2014) s. 102-103.

⁹ Se Ruud og Ulfstein (2018) s. 24.

I utgangspunktet foreligger det bare tre anerkjente unntak for at en stat kan gå inn i en annen suveren stat med makt. Det første unntaket er dersom det er gitt mandat fra Sikkerhetsrådet etter FN-pakten kapittel VII. Dette ble for eksempel gjort i Libya i 2011, for å beskytte de sivile. Det andre unntaket er retten til selvforsvar etter FN-pakten artikkel 51. Det siste unntaket er i de tilfellene hvor staten selv har gitt samtykke til slik maktbruk, jf. ARSIWA artikkel 20.¹⁰

Historisk sett er det likevel svakheter ved disse tre unntakene som gjør spørsmålet om humanitære intervensjoner aktuelt. Dette blir særlig aktuelt i tilfellene hvor vetolandene setter en stopper for at Sikkerhetsrådet gir mandat etter FN-pakten kapittel VII. Det oppstår da et spenningsfelt mellom suverenitetsprinsippet på den ene siden, og ivaretagelsen av grunnleggende menneskerettigheter på den andre siden. Situasjonen i Kosovo i 1999 og den pågående konflikten i Syria er illustrerende.

Brutale borgerkriger får alvorlige konsekvenser for sivilbefolkningen som må leve i en tilstand hvor de grunnleggende menneskerettighetene ikke blir ivaretatt. Det har medført at både stater og organisasjoner flere ganger i historien har valgt å gripe inn uten mandat fra Sikkerhetsrådet. Det at slike intervensjoner fremdeles finner sted, gjør det aktuelt å vurdere om denne praksisen kan gi grunnlag for å identifisere en folkerettslig sedvane.

Folkeretten er i stor grad styrt av politikk. De interne politiske sammenslutningene er ofte preget av lange tradisjoner og økonomiske forbindelser. En særlig motforestilling som anføres mot å anse humanitære intervensjoner som legitime, er at staters uttalte formål ikke nødvendigvis samsvarer med realiteten. Eksempelvis kan en stats begrunnelse for maktbruk være å ivareta menneskerettighetene, mens det i realiteten er andre, mindre beskyttelsesverdige interesser som er hovedformålet.¹¹ Dette så man for eksempel ved USAs intervensjoner i Grenada i 1983 og Panama i 1989.¹² Et særlig aktuelt eksempel på dette er Russlands intervensjon i Ukraina. Putin har anført at intervensjonen i Ukraina er lovlig blant annet på bakgrunn av at Ukraina har utført et folkemord på russere som befinner seg i Ukraina, selv om det er klart at dette ikke stemmer med virkeligheten.¹³ Det avgrenses mot en redegjørelse for det politiske aspektet ved spørsmålet. Hovedfokuset vil dermed være de

---

¹⁰ Se FNs Generalforsamling (2001) s. 5.

¹¹ Se Ruud og Ulfstein (2018) s. 211.

¹² Se nærmere Ruud og Ulfstein (2018) s. 211.

¹³ Se nærmere Langford og Ulfstein (2022).

rettslige problemstillingene som oppstår, herunder særlig konflikten mellom suverenitetsprinsippet på den ene siden, og menneskerettighetene på den andre siden.

1.4 Metodiske utfordringer

Den største metodiske utfordringen som oppgaven har reist er at de rettslige problemstillingene reguleres av folkeretten. Norsk juridisk metode kan dermed ikke anvendes. I det følgende vil jeg redegjøre kort for den juridiske metoden som anvendes i denne oppgaven.

Etter folkerettslig sedvane er Statuttene for den internasjonale domstol (ICJ) artikkel 38 (1) bokstav a til c utgangspunktet for å fastlegge hvilke rettskilder som er legitime i folkeretten.¹⁴ Ifølge nevnt bestemmelse er primærkildene for å fastlegge innholdet av folkerettslige traktater regler traktater, folkerettslig sedvane og alminnelige rettsprinsipper. Ved spørsmålet om humanitære intervensjoner uten mandat fra Sikkerhetsrådet er i tråd med folkeretten er det traktater og folkerettslig sedvane som i størst grad gjør seg gjeldende. Det er dermed disse kildene det tas utgangspunkt i, i den videre oppgaven.

I denne oppgaven er flere traktater relevante, herunder FN-pakten, ICJ-statuttene og NATO-pakten.

Wien-konvensjonen¹⁵ artikkel 31 til 33 gir retningslinjer for traktatolkning.¹⁶ Ved traktatolkning er formålet å klargjøre partenes felles forståelse av traktatens innhold.¹⁷ Ifølge artikkel 31 skal traktatens ordlyd tolkes i tråd med en naturlig språklig forståelse og i lys av traktatens gjenstand og formål. Videre skal traktater etter artikkel 31 (1) tolkes i tråd med «good faith». Dette innebærer at partenes gode tro må legges til grunn for tolkningen. Partenes felles forståelse, dersom det foreligger en slik felles forståelse, skal danne grunnlaget for innholdet av traktaten, jf. Wienkonvensjonen artikkel 31 (4).

---

¹⁴ Se bl.a. Ruud og Ulfstein (2018) s. 71.

¹⁵ Se Vienna Convention on the law of treaties (1969).

¹⁶ Se bl.a. Ruud og Ulfstein (2018) s. 93.

¹⁷ Se Ruud og Ulfstein (2018) s. 93.

1.5 Fremstillingen videre

Ettersom oppgavens problemstilling er knyttet til eksistensen av folkerettslig sedvane redegjøres det inngående for hvordan folkerettslig sedvane skal identifiseres i del 2. Vilklårene som kan utledes fra ICJ-statuetene¹⁸ er vide, og det kreves derfor en nærmere analyse for å fastlegge hva som er relevant å trekke inn i vurderingen av om folkerettslig sedvane har oppstått.

Videre i del 3 redegjøres det for det rettslige grunnlaget for bruk av makt etter FN-pakten. Bakgrunnen for at FN-pakten analyseres er for å illustrere hvorfor det kan være problematisk å anse humanitære intervensjoner uten mandat fra Sikkerhetsrådet som lovlige. FN-pakten er også den viktigste traktaten på folkerettens område, og også den viktigste reguleringen for bruk av militær makt mellom stater.¹⁹ Videre gjøres dette for å plassere humanitære intervensjoner inn i det folkerettslige regelverket om bruk av makt i en suveren stat, og for å vise hvorfor en rett til humanitære intervensjoner ikke kan innfortolkes i FN-paktens forbud mot bruk av makt.

I forlengelsen av dette har jeg også valgt å gå kort inn på doktrinen om Responsibility to Protect (R2P), selv om også dette faller utenfor reguleringen av humanitære intervensjoner uten Sikkerhetsrådets mandat. På den måten vil det illustreres hvorfor R2P ikke kan benyttes som begrunnelse for humanitære intervensjoner uten mandat fra Sikkerhetsrådet.

I del 4 tas relevant statspraksis opp, for å vurdere om det foreligger grunnlag for å identifisere en folkerettslig sedvane som legitimerer ensidige humanitære intervensjoner. I forlengelsen av dette tas det opp om statene har handlet slik de har gjort i tro om at det var lov. Oppgaven avsluttes i del 5 med en konklusjon, hvor det også redegjøres for forskjellige syn på lovligheten av humanitære intervensjoner, og hvilke rettslige problemstillinger som oppstår i forlengelsen av dette.

---

¹⁸ Se Statute of the International Court of Justice (1945).

¹⁹ Se Helgesen (1999) s. 10.

2 Folkerettslig sedvane

2.1 Introduksjon

Ettersom problemstillingen er om retten til humanitær intervensjon har utviklet seg til en folkerettslig sedvane, er det nødvendig å klargjøre hvordan folkerettslig sedvane etableres.

Folkerettslig sedvane defineres som uskreven lovgivning som har oppstått gjennom staters praksis, og som er akseptert som lov.²⁰ Hvis det foreligger folkerettslig sedvane er det ikke krav til ratifisering for at rettsforholdet skal være bindende for alle verdens stater. Det kreves dermed ikke eksplisitt vedtakelse fra statens side. Dette utgangspunktet må likevel nyanseres.²¹

Det første unntaket er lokal sedvanerett. Denne type sedvanerett er kun bindende for et geografisk begrenset område. Et eksempel på dette er Asylsaken fra 1950.²² Det ble her hevdet at det forelå egne regionale regler om asyl i Latin-Amerika. ICJ kom til at vilkåret for folkerettslig sedvane i dette tilfellet ikke var oppfylt, men at det er adgang til å danne folkerettslig sedvane som kun er gjeldende i bestemte geografiske områder.

For det andre har det oppstått et unntak for «the persistent objector».²³ Dette prinsippet innebærer at dersom en stat motsetter seg en folkerettslig regel under prosessen hvor regelen oppstår vil staten ikke være bundet, så lenge motstanden mot regelen består.²⁴ Vilkårene er at innsigelsen mot regelen må være klart uttrykt og konsistent, samt blitt gjort kjent for andre stater. Det skilles mellom tilfellene der en stat tydelig tar avstand mot en regel etter prinsippet om «persistent objector», og der flere stater går sammen om å være imot en regel. I sistnevnte tilfelle vil ikke vilkårene for at det foreligger en folkerettslig sedvane være oppfylt.²⁵

---

²⁰ Se FNs Generalforsamling (2018) s. 122.

²¹ Se nærmere Ruud og Ulfstein (2018) s. 81.

²² Se ICJ rep. 1950 s. 266 på side. 276.

²³ Se FNs Generalforsamling (2018) Conclusion 3 s. 152.

²⁴ Se FNs Generalforsamling (2018) Conclusion 15 Paragraf 3, s. 122

²⁵ Se nærmere FNs Generalforsamling (2018) s. 152, med videre henvisninger.

2.2 Vilkårene for å konstatere folkerettslig sedvane

Spørsmålet er dermed hvilke vilkår som må være oppfylt for at folkerettslig sedvane kan sies å foreligge.

ICJ har spesifisert hva som ligger i disse vilkårene i Report of the International Law Commission.²⁶ Dette er en autoritativ kilde adoptert av FNs Generalforsamling. Formålet med dokumentet er å gi en klar oversikt og retningslinjer for hvordan folkerettslig sedvane skal identifiseres.²⁷ I det videre vil Draft conclusions brukes som hovedkilde for å greie ut for innholdet av hvordan folkerettslig sedvane oppstår, med utgangspunkt i ICJ-statuttene artikkel 38.

I følge ICJ-statuttene artikkel 31 (1) bokstav b må to vilkår være oppfylt for at folkerettslig sedvane kan konstateres. Det første vilkåret er at det må foreligge «general practice». Det andre vilkåret er at denne praksisen må være «accepted as law». Det må dermed foreligge en fast praksis med «widespread acceptanse», se Fiskerijurisdiksjonssaken (1947).²⁸ Videre må denne praksisen være gjort i god tro om at det handlet i tråd med gjeldende rett (opinio juris).

Vilkårene er kumulative, og det må foreligge bevis for at begge vilkårene er oppfylt.²⁹ Dette følger blant annet av praksis fra ICJ-domstolen, og er også alminnelig anerkjent av stater.³⁰ Det skal i denne vurderingen legges vekt på «the overall context, the nature of the rule and the particular circumstances in which the evidence in question is to be found.»³¹ Det må altså foretas en konkret helhetsvurdering i hvert enkelt tilfelle, hvor forholdene i den spesielle saken må tas i betraktning for å vurdere om det foreligger en konsekvens praksis, og om denne er akseptert som lov.

---

²⁶ Se FNs Generalforsamling (2018) s. 122

²⁷ Se nærmere FNs Generalforsamling s. 122.

²⁸ Se ICJ rep. 1974 s. 3 på s. 26.

²⁹ Se nærmere FNs Generalforsamling (2018) Conclusion 2, Commentary 4, s. 126, med videre henvisninger til ICJ rep. 1960, s. 6 på side 40-43.

³⁰ Se nærmere FNs generalforsamling (2018) Conclusion 2, Commentary 1, s. 125.

³¹ Se FNs Generalforsamling (2018) Conclusion 3 paragraf 1, s. 126

2.3 Statspraksis som gir uttrykk for folkerettslig sedvane

2.3.1 Innledning

I det følgende skal det drøftes hvordan statspraksis skal identifiseres for å fastlegge folkerettslig sedvane, herunder hvilke momenter det er relevant å vektlegge for å utlede relevant statspraksis.

Det første vilkåret etter artikkel 38 (1) bokstav b er at det foreligger en «general practice».

I fastleggelsen av «general practice» skal det foretas en toleddet vurdering. Praksisen i hvert land skal først vurderes isolert. Deretter må det vurderes om praksisen er fulgt i et tilstrekkelig antall stater.³²

2.3.2 Partene det utledes statspraksis fra

Vilkåret statspraksis referer til praksis fra stater som bidrar til å forme eller uttrykke folkerettslig sedvane.³³ Etersom det er statene som er rettssubjekter i folkeretten, er det også praksis fra dem som i all hovedsak må danne grunnlaget for en eventuell folkerettslig sedvane.

Praksis fra internasjonale organisasjoner som bidrar til å gi uttrykk for statspraksis kan også underbygge at folkerettslig sedvane foreligger.³⁴ Det er her tale om organisasjoner som er opprettet og gitt myndighet av stater, typisk gjennom traktater. Eksempler på slike organisasjoner er FN, NATO og organisasjonen av amerikanske stater (OAS).³⁵ Det skal likevel utvises forsiktighet ved vektleggingen av praksis fra internasjonale organisasjoner, ettersom slike organisasjoner varierer i både formål, antall medlemsstater og utøvende funksjoner.³⁶ Praksisen vil ha mer vekt hvis beslutningene som tas er tatt direkte på vegne av medlemslandene. Det er også av betydning om mange land er tilsluttet organisasjonen.³⁷ Dette

---

³² Se FNs Generalforsamling (2008) Conclusion 8 paragraf 1, s. 135.

³³ Se FNs Generalforsamling (2018) Conclusion 4 paragraf 1, s. 130.

³⁴ Se FNs Generalforsamling (2018) Conclusion 4 paragraf 2, s. 130.

³⁵ Se nærmere FNs Generalforsamling (2018) Conclusion 4 Commentary 4 og 5, s. 130.

³⁶ Se nærmere FNs Generalforsamling (2018) Conclusion 4 Commentary 7, s. 131.

³⁷ Se nærmere FNs Generalforsamling (2018) Conclusion 4 Commentary 7, s. 131.

er i tråd med tanken om at sedvanerett skal utvikles av folkerettens rettssubjekter, som er statene.

Praksis fra andre aktører enn stater og internasjonale organisasjoner som de overnevnte kan ikke inngå i vurderingen av om en «general practice» foreligger. Praksis fra disse aktørene kan likevel være relevant i vurderingen av om det foreligger konsekvent praksis fra stater eller statlige internasjonale organisasjoner.³⁸ Eksempler på andre aktører som ikke er parter i folkeretten er ikke-statlige organisasjoner, private parter og multinasjonale selskaper.³⁹

2.3.3 Relevant praksis

Det foreligger også vurderingsmomenter i vurderingen av hva slags praksis fra stater og internasjonale organisasjoner som kan inngå i vurderingen av om en «general practice» foreligger. I denne vurderingen skal statenes handlinger gjennom statenes utøvelse av utøvende, lovgivende og dømmende makt legges til grunn.⁴⁰

For å fastsette om det foreligger en «general practice» er det lagt til grunn en vid forståelse av hva som kan inngå i vurderingen. Begrensingen er at det er tale om handlinger eller oppførsel som er gjort «of the state».⁴¹ Dette innebærer at handlinger eller uttalelser fra ethvert statlig organ kan tas med i vurderingen. Det er ikke avgjørende om det er handlinger utført av staten i relasjon til andre stater, også statens oppførsel mot egne innbyggere eller til nasjonale rettsforhold er relevante.⁴²

Det stilles heller ikke klare formkrav til hvilken praksis som kan legges vekt på i vurderingen.⁴³ Handlinger som er omfattet er eksempelvis handlinger utført av diplomater på vegne av staten, opptreden i forbindelse med vedtak vedtatt av en internasjonal organisasjon eller på en regjeringsskonferanse, opptreden med forbindelse til traktater, lovgivende og administrative handlinger og avgjørelser fra nasjonale domstoler.⁴⁴ Passivitet kan også anses

---

³⁸ Se FNs Generalforsamling (2018) Conclusion 4 paragraf 3, s. 130.

³⁹ Se FNs Generalforsamling (2018) Conclusion 4 Commentary 8, s. 132.

⁴⁰ Se FNs Generalforsamling (2018) Conclusion 5, s. 132.

⁴¹ Se FNs Generalforsamling (2018) Conclusion 5 Commentary 2, s. 132.

⁴² Se FNs Generalforsamling (2018) Conclusion 5 Commentary 3, s. 133.

⁴³ Se FNs Generalforsamling (2018) Conclusion 6, s. 133.

⁴⁴ Se nærmere FNs Generalforsamling (2018) Conclusion 6 paragraf 2, s. 133.

som statspraksis, dersom det gir uttrykk for en bevisst avgjørelse om å ikke handle. Dette kan for eksempel være at en stat tar et aktivt valg om å avstå fra å bruke makt.⁴⁵

Ved vurderingen av om en «general practice» foreligger må det foretas en bred helhetsvurdering, hvor ikke en form for praksis skal settes høyere enn den andre. Det viktigste er å utlede en konsekvent praksis, som skal gi uttrykk for den rettsoppfatningen som staten legger til grunn i sin utøvelse av statsmakt.⁴⁶ Dersom praksisen i en stat er inkonsekvent vil dette som hovedregel føre til at praksisen har mindre vekt i vurderingen av vilkåret om «general practice» er oppfylt.⁴⁷

2.3.4 Representativitet

Ovenfor er vilkårene for hvilken praksis som skal legges til grunn for vurderingen av om en «general practice» foreligger gjennomgått. I fastleggelsen av «general practice» stilles det imidlertid også et krav om at statspraksisen er tilstrekkelig representativ. I Draft Conclusions er dette uttrykt som at praksisen må være «general». Dette innebærer at praksisen må være «sufficiently widespread and representative, as well as consistent».⁴⁸ Den statspraksisen hvert enkelt land utøver, må være fulgt i et tilstrekkelig antall stater for å kunne gi uttrykk for at en folkerettslig sedvane kan sies å foreligge.

Ordlyden “sufficiently” tilsier at det ikke kreves at statspraksisen er fulgt av alle land, men at det som kreves er at et tilstrekkelig antall stater følger praksisen. Det er ingen eksakt terskel for hvor stor oppslutning som kreves for at vilkåret anses oppfylt. Det må vurderes konkret i tilfellet man står overfor, og avhenger blant annet av hvilket område regelen skapes på.⁴⁹

Dette innebærer at det vil kreve en større oppslutning i tilfeller der en ny sedvaneregel vil påvirke et stort antall stater. Et nytt unntak fra forbudet mot bruk av makt er et eksempel på en ny regel som krever stor oppslutning. Maktforbudet regnes som folkerettslig sedvanerett. Et unntak mot maktforbudet vil dermed få konsekvenser for alle stater. Dette må ses i

---

⁴⁵ Se nærmere FNs Generalforsamling (2018) Conclusion 6 Commentary 3, s. 133.

⁴⁶ Se FNs Generalforsamling (2018) Conclusion 7 paragraf 1, s. 134.

⁴⁷ Se FNs Generalforsamling (2018) Conclusion 7 paragraf 2, s. 134.

⁴⁸ Se FNs Generalforsamling Conclusion 8 paragraf 1, s. 135.

⁴⁹ Se nærmere FNs Generalforsamling (2018) Conclusion 8 Commentary 3, s. 136.

sammenheng med at det stilles et krav om at alle stater som har en oppfordring eller mulighet til å forholde seg til regelen, har handlet i tråd med den påståtte regelen.⁵⁰

Det stilles også et krav om at statspraksisen er “consistently.” Vilkåret om konsekvent praksis går ut på at det stilles et visst krav til at statenes praksis er likelydende for at det kan sies å foreligge en folkerettslig sedvane. Ukonsekvent handlingsmønster kan tilsi at det ikke foreligger en folkerettslig sedvane, selv om flere stater handler på samme måte. Et eksempel på dette er Fiskerijurisdiksjon-saken fra 1974.⁵¹ I nevnte sak kom ICJ til at vilkåret om konsekvent praksis ikke var oppfylt ettersom statene forholdt seg til forskjellige grenser. Det var dermed ikke tilstrekkelig at flere land på hver sin side forholdt seg til samme praksis.

Når praksis skal sammenliknes på denne måten for å utlede en konsekvent praksis er det viktig at sakene som settes opp mot hverandre faktisk er sammenliknbare.⁵² Som redegjort for i del 2.1 vil heller ikke det at få stater regnes som såkalte «persistent objector» anses som brudd på vilkåret om konsekvent praksis.

I likhet med vilkåret om at praksisen må være utbredt og representativ kreves det heller ikke at praksisen er fullstendig konsekvent.⁵³ Dette var også ICJ sin oppfatning i Nicaragua-saken, hvor ICJ uttalte at det er tilstrekkelig at statspraksisen «in general» er «consistent with such rules».⁵⁴

2.4 Opinio juris

Eksistensen av en folkerettslig sedvane består som nevnt av to kumulative vilkår. Det må foreligge statspraksis som er anerkjent som rettslig bindende. Ovenfor er det redegjort for hvordan statspraksis utledes, og i denne delen drøftes hva som skal til for at praksisen er fulgt med en oppfatning om at den er rettslig bindende.

Vurderingstemaet er at statspraksisen må være foretatt ut fra en oppfatning om at staten hadde en rettslig rett eller plikt etter en folkerettslig regel.⁵⁵ Denne vurderingen må foretas konkret i

---

⁵⁰ Se nærmere FNs Generalforsamling (2018) Conclusion 8 Commentary 3, s. 136.

⁵¹ Se ICJ rep. 1974 s. 3.

⁵² Se nærmere FNs Generalforsamling (2018) Conclusion 8 Commentary 6, s. 138.

⁵³ Se nærmere FNs Generalforsamling (2018) Conclusion 8 Commentary 7, s. 137.

⁵⁴ Se nærmere ICJ rep. 1986, s.14 på side 98 avsnitt 186.

⁵⁵ Se nærmere FNs Generalforsamling (2018) Conclusion 9 paragraf 1, s. 138.

hver enkelt sak, og ICJ har uttrykt dette som at «[t]he states concerned must therefore feel that they are conforming to what amounts to a legal obligation.»⁵⁶

For å vurdere om statspraksisen er utført ut fra en tro om at den var rettslig bindende må det skilles fra handlinger som er utført med andre motiver. Dersom handlingene egentlig stammer fra høflighet, ut fra politiske ståsteder eller hensiktsmessighet i det konkrete tilfellet foreligger det ikke grunnlag for å identifisere en folkerettslig sedvane.⁵⁷ Det er heller ikke tilstrekkelig at staten ser på det som valgfritt å velge om de vil følge regelen er ikke. Statspraksisen må oppstå ut fra en tro om at det er obligatorisk for å handle i tråd med en folkerettslig regel.⁵⁸ Det skal tas utgangspunkt i både stater som deltar i den aktuelle praksisen, og stater som har en oppfordring til å delta i praksisen, og disse statene må ha handlet i tråd om at det forelå en internasjonal regel i tråd med deres handlinger.⁵⁹

Det stilles ikke strenge formkrav til bevisene for å fastlegge om statspraksisen er utført på bakgrunn av troen om en rettslig forpliktelse.⁶⁰ Eksempler på kilder som kan være relevante i vurderingen kan være uttalelser på vegne av staten, offisielle publikasjoner, statlige oppfatninger i juridiske spørsmål, diplomatisk korrespondanse, avgjørelser i statlige domstoler, inngåtte traktater, hvordan staten har stilt seg til vedtak fattet av internasjonale organisasjoner.⁶¹ I et folkerettslig perspektiv er det dermed et vidt spekter av kilder som kan danne grunnlaget for å identifisere hvordan staten har stilt seg til lovligheten av den utførte praksis. Passivitet over tid kan også gi uttrykk for hvordan staten stiller seg til lovligheten av det aktuelle spørsmålet.⁶² Vilkåret for å legge vekt på passivitet er likevel at staten var i en posisjon for å handle, og at situasjonen ga staten en oppfordring til å handle.⁶³

---

⁵⁶ Se ICJ Rep. 1969 s. 3 på s. 44 avsnitt 77.

⁵⁷ Se nærmere FNs Generalforsamling (2018) Conclusion 9 Commentary 3, s. 139.

⁵⁸ Se nærmere FNs (2018) Conclusion 9 Commentary 6, s. 140.

⁵⁹ Se nærmere FNs Generalforsamling (2018) Conclusion 9 Commentary 5, s. 139.

⁶⁰ Se nærmere FNs Generalforsamling (2018) Conclusion 10 paragraf 1, s. 140.

⁶¹ Se nærmere FNs Generalforsamling (2018) Conclusion 10 paragraf 2, s. 140.

⁶² Se FNs Generalforsamling (2018) Conclusion 10 paragraf 3, s. 140.

⁶³ Se FNs Generalforsamling (2018) Conclusion 10 paragraf 3, s. 140.

3 Rettslig utgangspunkt

3.1 Suverenitetsprinsippet og forbudet mot bruk av makt

Det rettslige utgangspunktet er at «alle stater er suverene, og ikke underkastet noen egen vilje enn sin egen.⁶⁴ Dette innebærer et forbud for andre stater til å gripe inn med makt i en annen stat. Suverenitetsprinsippet oppsto i Münster i 1648. I etterkant av andre verdenskrig ble prinsippet imidlertid i enda større grad fremhevet for å sikre en fredeligere verden.⁶⁵

Prinsippet er nedfelt i FN-pakten artikkel 2 (1) som at «[t]he Organization is based on the principle of the sovereign equality of all its Members». Dette innebærer at av hver stat styrer over seg selv, og kan øve fullstendig jurisdiksjon over eget territorium.

Suverenitetsprinsippet er i stor grad det som skiller folkeretten fra nasjonale rettssystemer. De fleste nasjonale rettssystemer har en kompetent lovgiver som er valgt av flertallet i befolkningen, med tilhørende tvangs- og domsmyndighet.⁶⁶ Etersom hver stat i folkeretten er suveren foreligger ikke samme mulighet til å vedta bindende lovgivning, eller stille tvangskraft bak lovgivningen. Dette fordi statene i folkeretten i stor grad kun er bundet av de reglene de selv velger å være bundet av.⁶⁷

Likevel gjelder ikke suverenitetsprinsippet absolutt. På den ene siden innebærer prinsippet at staten selv står fritt til å inngå traktater på egne vegne, og dermed kan begrense egen suverenitet. Dette gjelder både doms- og tvangsmyndighet,⁶⁸ se for eksempel Den internasjonale Domstolen eller Den europeiske menneskerettsdomstolen. Utgangspunktet er likevel at staten selv må samtykke til slik domsmyndighet, og ofte kan staten selv velge hvor langt kompetansen skal gjelde.

Folkerettslig sedvane setter også grenser for suverenitetsprinsippet, ved at sedvaneretten gjelder uavhengig av om staten selv har inngått traktater eller ikke. Dersom vilkårene for folkerettslig sedvane er oppfylt etter ICJ-statuetten artikkel 38 (1) vil reglene som hovedregel være bindende for alle stater.

---

⁶⁴Se bl.a. Ruud og Ulfstein (2018) s. 21

⁶⁵ Se bl.a. Nahem og Egeland (2014) s. 103.

⁶⁶ Se bl.a. Nahem og Egeland (2014) s. 103.

⁶⁷ Se Ruud og Ulfstein (2018) s. 22.

⁶⁸ Se Ruud og Ulfstein (2018) s. 21.

Suverenitetsprinsippet får også betydning for staters adgang til å benytte makt i annen stat, ettersom prinsippet setter grenser for hva en stat kan gjøre i en annen. Før andre verdenskrig var krigføring i mindre grad regulert enn det er i dag, og humanitære intervensjoner hadde derfor mer legitimitet i internasjonal lovgivning før vedtakelsen av FN-pakten.⁶⁹ Etter andre verdenskrig så man likevel hvor fatale konsekvenser krig får for sivilbefolkningen. FN-pakten ble som en konsekvens av dette skapt fordi verdenssamfunnet så at noe måtte gjøres for å unngå flere brutale verdenskriger. Et av de viktigste formålene bak FN-pakten er å ivareta internasjonal fred og sikkerhet, jf. FN-pakten artikkel 2. Et viktig middel for å oppnå dette ble å anlegge en streng regulering for når bruk av makt i en annen stat er tillatt, jf. artikkel 2 (4).

I det følgende skal det redegjøres for artikkelene om maktforbudet i FN-pakten, for å illustrere hvilke regler som gjelder for bruk av makt i folkeretten. Dette gjøres også for å vurdere om humanitære intervensjoner kan være lovlige etter FN-paktens forbud om bruk av makt.

3.1.1 Maktforbudet i FN-pakten artikkel 2 (4)

Etter FN-pakten artikkel 2 (4) skal alle medlemmene «refrain in their international relations from the threat or use of force against the territorial integrity or political independence of any state, or in any other manner inconsistent with the Purposes of the United Nations».

Spørsmålet er om humanitære intervensjoner kan legitimeres som lovlige med bakgrunn i FN-paktens artikkel 2 (4).

Maktforbudet fulgte tidligere av folkerettslig sedvane.⁷⁰ FN-pakten artikkel 2 (4) har imidlertid et videre virkeområde ettersom artikkelen også omfatter trussel om «use of force». Det er også lagt til grunn en videre forståelse av krig, ved at all «use of force» mot en annen stat er forbudt. Det er ikke avgjørende om statene selv anser maktbruken som en krig.⁷¹

Maktforbudet er imidlertid ikke absolutt. For å fastlegge forbudets rekkevidde må artikkelen leses i lys av andre bestemmelser i FN-pakten.⁷² Etter FN-pakten artikkel 1 (1) er formålet bak FN å opprettholde internasjonal fred og sikkerhet, og for oppnå dette «take collective measures for the prevention and removal of threats to the peace». Sett i sammenheng med FN-pakten kapittel VII som gir myndigheten til Sikkerhetsrådet å vedta maktbruk for å oppnå

---

⁶⁹ Se nærmere Helgesen (1999) s. 24,

⁷⁰ Se Brownlie (1963) s. 112.

⁷¹ Se Shaw (1991) s. 683.

⁷² Se Helgesen (1999) s. 11.

formålet etter artikkel 1 (1) har ikke medlemslandene myndighet til å på egenhånd ty til makt for å oppnå fred og sikkerhet.⁷³ Medlemslandenes og regionale sammenslutninger av medlemsland slik som for eksempel NATOs kompetanse, som i all hovedsak knytter seg til selvforsvar etter NATO-pakten artikkel 3 og 5, er begrenset til å ty til fredelige midler for å oppnå fred og sikkerhet etter FN-pakten artikkel 53 (1).

Noen forkjempere for humanitære intervensjoner har anført at ordlyden i artikkel 2 (4) åpner for å kunne anvende makt dersom formålet med intervensjonen utelukkende er av humanitære årsaker.⁷⁴ Dette er fordi humanitære begrunnelser etter denne forståelsen ikke griper inn i vilkåret om «territorial integrity» eller «political independence of any state». Et argument for denne forståelsen av bestemmelsen er at formålet med humanitære intervensjoner i utgangspunktet ikke er å endre en stats politiske situasjon eller gripe inn i statens territorielle integritet.⁷⁵ Dersom bestemmelsen leses på denne måten strider ikke humanitære intervensjoner med ordlyden i artikkel 2 (4).

En slik tolkning av bestemmelsen er likevel problematisk fordi enhver maktbruk i en annen stat kan anses som et brudd på deres territorielle integritet. Ved å gripe inn med makt uten statens samtykke er statens suverenitet svekket fordi en stat i utgangspunktet skal kunne styre sitt land slik de selv ønsker uten inngripen fra andre, jf, også FN-pakten artikkel 2 (7).

I tillegg kan en slik forståelse lett medføre til misbruk ved at en stat anfører humanitære grunner for maktbruk, når det i realiteten er andre årsaker som begrunner statens inngripen. Denne tolkningen strider også med systemet FN-pakten har lagt opp når det gjelder bruk av makt. Leses FN-paktens regler om forbud mot bruk av makt i lys av kapittel VII, artikkel 24 og artikkel 53 er det kun Sikkerhetsrådet som har kompetanse til å avgjøre at bruk av makt skal benyttes. For at Sikkerhetsrådet skal kunne vedta bruk av makt er det også et vilkår at det foreligger en trussel mot internasjonal fred og sikkerhet, og deretter må Sikkerhetsrådet vedta at bruk av makt skal benyttes, jf. artikkel 39. Det er altså ikke tilstrekkelig at Sikkerhetsrådet har kommet til at det foreligger brudd på internasjonal fred og sikkerhet, det må også foreligge eksplisitt mandat om bruk av makt.

Andre tar til orde for at artikkel 2 (4) kan leses som at maktbruk ikke er i strid med FN-pakten dersom det ikke er utført «in any other matter inconsistent with the Purposes of the

---

⁷³ Se Helgesen (1999) s. 11.

⁷⁴ Se blant annet Helgesen (1999) s. 25; Kleczkowska (2020) s. 36 med videre henvisninger.

⁷⁵ Se Helgesen (1999) s. 25.

United Nations.»⁷⁶ Det hevdes derfor at maktbruk er lovlig så lenge det er utført i tråd med FNs formål. Ifølge artikkel 1 (3) er et av FNs formål å fremme menneskerettighetene. Bestemmelsen tolkes etter en slik forståelse dithen at den legitimerer humanitære intervensjoner som har som hovedformål å sikre humanitære kriser i landene det intervenseres i.

Det er likevel flere motforestillinger mot å tolke artikkel 2 (4) på denne måten. For det første er hovedformålet med FN-pakten å sikre internasjonal fred og sikkerhet, jf. artikkel 1 (1).⁷⁷ En adgang til å bruke makt på humanitære grunnlag vil lett komme i konflikt med dette. Det kan også innvendes at en slik tolkning medfører en risiko for misbruk. Sammenhengen i systemet, og hva partene ble enige om ved vedtakelsen av FN-pakten taler også imot å lese artikkel 2 (4) som at maktbruk er tillatt, så lenge det er for å sikre menneskerettigheter. Etter FN-pakten kapittel VII må foreligge en trussel mot internasjonal fred og sikkerhet, og det er da Sikkerhetsrådet som er rett myndighet til å vedta bruk av makt.

Humanitære intervensjoner kan dermed ikke legitimeres som lovlige med bakgrunn i FN-pakten artikkel 2 (4).

3.1.2 FN-pakten artikkel 2 (7) om kravet på suverenitet

Etter FN-pakten artikkel 2 (7) skal «nothing contained in the present Charter [...] authorize the United Nations to intervene in matters which are essentially within the domestic jurisdiction of any state or shall require the Members to submit such matters to settlement under the present Charter; but this principle shall not prejudice the application of enforcement measures under Chapter VII.»

Bestemmelsen gir uttrykk for at FN-pakten ikke gir FN, stater eller koalisjoner av stater myndighet til å gripe inn i en annens stats indre anliggender. Dette har også en side mot suverenitetsprinsippet ettersom enhver stat skal ha kompetanse til å styre landet på egne premisser uten at verdenssamfunnet kan gå inn med makt ved uenigheter om en stats styresett.

Ordlyden forhindrer imidlertid ikke at det foretas tiltak etter FN-pakten kapittel VII, dersom vilkårene er oppfylt. For å gripe inn en suveren stats private anliggender må det dermed foreligge en trussel mot internasjonal fred og sikkerhet etter FN-pakten kapittel VII, og det er

---

⁷⁶ Se Helgesen (1999) s. 25.

⁷⁷ Se Helgesen (1999) s. 25.

Sikkerhetsrådet som er rett myndighet til å avgjøre om det skal foretas bruk av makt for å oppnå formålet om internasjonal fred og sikkerhet. Videre har FN-pakten klare regler for når bruk av makt er lovlig. Kravet til suverenitet slik det oppstilt i artikkel 2 (7) taler dermed klart imot at humanitære intervensjoner uten mandat fra Sikkerhetsrådet er lovlige etter folkeretten.

3.2 Unntak fra forbudet om bruk av makt

3.2.1 Innledning

Selv om FN-pakten i utgangspunktet forbyr bruk av makt i en annen stat, foreligger det to unntak som legitimerer maktbruk dersom vilkårene er oppfylt. I det videre gjennomgås disse unntakene for å vise hvordan humanitære intervensjoner forholder seg til unntakene for bruk av makt slik de fremkommer i FN-pakten.

3.2.2 Retten til selvforsvar etter FN-pakten artikkel 51

FN-pakten artikkel 51 fastsetter at «nothing in the present Charter shall impair the inherent right of individual or collective self-defense if an armed attack occurs against a Member of the United Nations, until the Security Council has taken the measures necessary to maintain international peace and security.»

Det kan utledes av FN-pakten artikkel 51 at frem til Sikkerhetsrådet har gjort nødvendige tiltak for å sikre internasjonal fred og sikkerhet, setter ikke FN-pakten begrensinger for den individuelle eller kollektive retten til selvforsvar mot væpnet makt.

Kollektivt selvforsvar er også omfattet av retten til selvforsvar. Dette får for eksempel betydning for NATO, som baserer seg på at et angrep på et NATO-medlem, er et angrep på alle, jf. NATO-pakten artikkel 5. Problemet i forbindelse med humanitære intervensjoner oppstår dersom NATO griper inn i et land som ikke er NATO-medlem, men en alliert, som vi for eksempel kan se i Ukraina. Dette er også diskutert i forbindelse med NATOs intervensjon i Kosovo i 1999, hvor det ikke ble ansett som et spørsmål om retten til selvforsvar ettersom Kosovo ikke var en stat.⁷⁸

---

⁷⁸ Se Helgesen (1999) s. 11.

3.2.3 Sikkerhetsrådets kompetanse etter FN-pakten kapittel VII

Etter FN-pakten artikkel 39 skal Sikkerhetsrådet «determine the existence of any threat to the peace, breach of the peace, or act of aggression and shall make recommendations, or decide what measures shall be taken in accordance with Articles 41 and 42, to maintain or restore international peace and security.»

Bestemmelsen gir Sikkerhetsrådet kompetanse til å bestemme når det foreligger trussel mot freden, fredsbrudd eller angrepshandling. Videre er det Sikkerhetsrådet som skal vedta anbefalinger og bestemme hvilke tiltak som skal foretas for å gjenopprette den internasjonale fred og sikkerhet. Dette tilsier at medlemstatene selv ikke har denne kompetansen, men at en slik avgjørelse må gjennom Sikkerhetsrådet for å være i tråd med folkeretten.

I følge artikkel 42 skal maktbruk først benyttes dersom Sikkerhetsrådet «consider that measures provided for in Article 41 would be inadequate or have been proved to be inadequate.» Bruk av makt skal dermed være siste utvei for å gjenopprette internasjonal fred og sikkerhet, og andre løsninger skal være prøvd før Sikkerhetsrådet kan vedta maktbruk med hjemmel i kapittel VII. Dette viser at Sikkerhetsrådet før de vedtar bruk av makt skal benytte seg av mindre inngripende tiltak, og vurdere hva som er mest hensiktsmessig før det vedtas bruk av makt.

Dette kan også være et argument mot humanitære intervensjoner, ettersom Sikkerhetsrådet før de vedtar bruk av makt har gjennomgått mange prosesser, og i størst mulig grad prøvd å oppnå fred og sikkerhet gjennom fredelig konfliktløsning og avtaler mellom partene. Dette kan også gjøre at når slik maktbruk først blir benyttet er det på legitimt grunnlag, og ikke på grunnlag av mindre beskyttelsesverdige interesser som er kamuflert i et ønske om å gripe inn på et humanitært grunnlag.

3.3 Responsibility to Protect (R2P)

I denne delen redegjøres det for doktrinen om Responsibility to Protect. Det anses hensiktsmessig å redegjøre for hva doktrinen går ut på, for å kunne redegjøre for hvorfor dette ikke er et mulig grunnlag for å legitimere intervensjoner uten Sikkerhetsrådets mandat.

Som nevnt over forbyr FN-pakten artikkel 2 (7) medlemslandene å intervensere i saker som i all hovedsak knytter seg til en stats suverenitet og interne anliggender.⁷⁹ Etter brutale konflikter på 1900-tallet, som Holocaust, Kambodsja og folkemordet i Rwanda, så man at behovet for å gripe inn ved en stats grove brudd på menneskerettighetene ikke var tilstrekkelig ivaretatt. Dette må også ses i sammenheng med menneskerettighetenes styrkede posisjon i både nasjonal rett, men også i folkeretten. FNs daværende Generalsekretær Kofi Annan, tok i 2000 til orde for at det internasjonale samfunnet hadde en plikt til å gripe inn i humanitære kriser når staten selv ikke hadde evne eller vilje til selv å beskytte sin egen sivilbefolkning.⁸⁰ Det oppsto dermed et klart spenningsfelt mellom suverenitetsprinsippet og grunnleggende menneskerettigheter.⁸¹ I 2005 ble behovet for beskyttelse av menneskerettigheter vedtatt i FNs verdensstoppmøte, og Responsibility to Protect ble vedtatt på bestemte vilkår, uten at formålet var å skape en ny folkerettslig regel.⁸²

I dag består R2P av 3 pilarer og 4 forbrytelser. Dette er et resultat av World summit Outcome 2005, og en senere rapport skrevet av FNs generalsekretær Ban Ki-moon i 2009.⁸³

De fire forbrytelsene som kan utløse R2P er folkemord, forbrytelser mot menneskeheten, krigsforbrytelser og etnisk rensning.⁸⁴ Sivilbefolkningen må altså utsettes for en av disse forbrytelsene for at verdenssamfunnet skal kunne gripe inn med makt etter læren om R2P.

Etter World Summit outcome 2005 foreligger det tre pilarer for hvem som er ansvarlige for at sivilbefolkningen ikke blir utsatt for slike forbrytelser.⁸⁵

Første pilar går ut på at staten selv har ansvaret for å beskytte egen befolkning fra de fire forbrytelsene. Det er dermed i utgangspunktet statene selv som har hovedansvaret for å sørge for at statens innbyggere er beskyttet mot de fire forbrytelsene.⁸⁶

Videre går andre pilar ut på at verdenssamfunnet er ansvarlige for å sørge for assistanse og kapasitetsutvikling for å forebygge at kriser og konflikter bryter ut, og at brudd på de fire

---

⁷⁹ Se Knight og Egerton (2012) s. 7.

⁸⁰ Se Knight og Egerton (2012) s. 7.

⁸¹ Se Nahem og Egeland (2014) s. 103.

⁸² Se Schack (2016) s. 76.

⁸³ Se FNs generalsekretær (2009) s. 2

⁸⁴ Se nærmere FNs Generalforsamling (2005) avsnitt 138, s. 30.

⁸⁵ Se nærmere FNs generalforsamling (2005) avsnitt 138 og 139, s. 30.

⁸⁶ Se FNs Generalsekretær (2009) s. 8-9.

forbrytelsene ikke skal skje. Før bruk av makt kan skje skal derfor forebyggende tiltak være benyttet, dersom dette er mulig.⁸⁷

Tredje pilar gir uttrykk for verdenssamfunnets ansvar til å gripe inn gjennom FN hvis staten selv ikke evner eller har vilje til å beskytte egne borgere mot de fire forbrytelsene, og forebyggende tiltak ikke har vært tilstrekkelige. I denne pilaren ligger også muligheten til å bruke makt etter FN-paktens kapittel VII, og at det er Sikkerhetsrådet som er riktig autoritet til å vedta slik maktbruk.⁸⁸

Det viktigste bak prinsippet om R2P er å legge til rette for preventive tiltak, og tiltakene skal ikke følges slavisk.⁸⁹ Pilarene står ikke i noen hierarkisk rekkefølge. Det legges derfor til rette for at tiltak og handling tilpasses behovet i den enkelte sak.⁹⁰ Det ble fremhevet av FNs daværende generalsekretær at R2P ikke er et alternativ til suverenitetsprinsippet, men heller en måte å styrke dette prinsippet på.⁹¹ Poenget er å se suverenitet som et felles ansvar hvor medlemsstatene sørger for å styrke statens suverenitet ved forebyggende tiltak, fremfor å bare gripe inn når krisen først har inntrådt.⁹²

3.3.1 R2P og forholdet til humanitære intervensjoner

Det videre spørsmålet er hvordan prinsippet om R2P skiller seg fra humanitære intervensjoner. I forlengelsen av dette er spørsmålet hvorfor R2P ikke kan benyttes for å begrunne humanitære intervensjoner uten mandat fra Sikkerhetsrådet. På noen måter glir prinsippene over i hverandre. Det er imidlertid viktig å påpeke at prinsippene har ulike virkeområder.

Som nevnt over går R2P ut på 3 pilarer, fire forbrytelser. Altså er det spesifikt bestemt hvilke forbrytelser på menneskeheten som kan lede til et ansvar om å beskytte, og utgangspunktet er at statene selv er ansvarlig for å beskytte egne innbyggere mot disse forbrytelsene. Videre er bruk av makt fordi staten ikke har evne eller vilje til å sørge for at befolkningen blir utsatt for de nevnte forbrytelsene en siste utvei i læren om R2P. I tredje pilar er det også spesifisert at

---

⁸⁷ Se FNs Generalsekretær (2009) s. 9.

⁸⁸ Se FNs Generalsekretær (2009) s. 9-10.

⁸⁹ Se FNs generalsekretær (2009) s. 2.

⁹⁰ Se FNs generalsekretær (2009) s. 2.

⁹¹ Se FNs generalsekretær (2009) s. 7.

⁹² Se nærmere FNs generalsekretær (2009) s. 10.

bruk av makt etter læren om R2P bygger på systemet etter FN-pakten, og må vedtas av Sikkerhetsrådet etter FN-pakten kapittel VII.⁹³

Det er flere forskjeller mellom R2P og humanitære intervensjoner. R2P er en forebyggende doktrine, hvor hovedfokuset ikke ligger på en rett til intervensjon, men et ansvar om å beskytte.⁹⁴ Humanitære intervensjoner derimot bygger på en tanke om en militær intervensjon uten samtykke fra statens autoriteter, med formålet om å forebygge lidelse og død blant sivile i staten.⁹⁵

En annen forskjell mellom R2P og humanitære intervensjoner er formålet bak intervensjonen. Humanitære intervensjoner har som siktemål å forhindre menneskerettsbrudd mot sivile i en stor skala, mens R2P som nevnt over er forbeholdt de fire opplistede forbrytelsene.⁹⁶ Videre er en stor forskjell at humanitære intervensjoner er basert på maktbruk uten hjemmel i FN-pakten, enten av enkeltstater eller stater i fellesskap. Som redegjort for ovenfor er maktbruk siste utvei etter doktrinen om R2P, og skal derfor kun benyttes dersom andre midler ikke anses som tilstrekkelige.⁹⁷ På denne måten kan R2P i større grad basere seg på preventive tiltak. Fordi maktbruk også må vedtas med hjemmel i FN-pakten kapittel VII vil det kanskje i større grad være mulighet til å forhindre at intervensjoner skjer på grunnlag av mindre beskyttelsesverdige interesser, og dermed i mindre grad åpner for misbruk.

Etter tredje pilar i R2P er det Sikkerhetsrådet er rett myndighet til å vedta bruk av makt i tråd med FN-pakten kapittel VII. Ved humanitære intervensjoner er poenget at stater av ulike årsaker griper inn med makt uten mandat fra Sikkerhetsrådet. Dette kan føre til at intervensjon skjer uten at det foreligger tilstrekkelig hjemmel i folkerettslig lovgivning.⁹⁸

Det er dermed viktig å ikke trekke inn R2P i vurderingen av spørsmålet om lovligheten av humanitære intervensjoner, og denne doktrinen kan dermed heller ikke benyttes av stater i ettertid for å begrunne lovligheten av en humanitær intervensjon uten mandat fra Sikkerhetsrådet.

---

⁹³ Se nærmere FNs Generalsekretær (2009) s. 5.

⁹⁴ Se Dr. Adams (2012) s. 11.

⁹⁵ Se Roberts (1993) s. 429.

⁹⁶ Se Dr. Adams (2012) s. 11.

⁹⁷ Se Dr. Adams (2012) s. 11.

⁹⁸ Se Dr. Adams (2012) s. 11.

4 Statspraksis og opinio juris

4.1 Innledning

Som redegjort for i del 2.2 er et av vilkårene for å fastlegge om en folkerettslig sedvane foreligger at det eksisterer konsekvens statspraksis, som er fulgt i tråd om at det er gjeldende rett. Spørsmålet videre er dermed om det foreligger konsekvent statspraksis som er akseptert som lov som legitimerer humanitære intervensjoner.

I den videre drøftelsen tas det utgangspunkt i relevant statspraksis etter 1945. Tidspunktet er valgt fordi det var etter dette at FN-pakten ble vedtatt, og suverenitetsprinsippet for alvor fikk en sterk posisjon i folkeretten. De valgte konfliktene er valgt for å vise praksis fra forskjellige deler av verden, for å kunne vurdere om vilkåret til generalitet er oppfylt. Ettersom humanitære intervensjoner uten mandat fra Sikkerhetsrådet er å anse som et brudd på suverenitetsprinsippet er det dermed naturlig å ta utgangspunkt i denne tidsperioden når statspraksis skal fastlegges.

For oversiktens skyld drøftes statspraksis og opinio juris under ett, men det er likevel viktig å presisere at dette er to kumulative vilkår som begge to må være oppfylt for å kunne konstatere at en folkerettslig sedvane foreligger. Selv oppgaven i all hovedsak er en juridisk redegjørelse tas det for hver sak opp noe historie, for å kunne vurdere bakgrunnen for at statene valgte å intervenere.

4.2 Vietnams intervensjon i Kambodsja

Røde Khmer var et kommunistisk parti ledet av Pol Pot, som styrte i Kambodsja fra 1975 til 1979. Styresettet gikk blant annet ut på etnisk rensning, og det er antatt at rundt to millioner mennesker ble drept.⁹⁹ Sivile, også kvinner og barn utsatt for tortur og tvangsarbeid som førte til at mange også døde på grunn av utmattelse og underernæring.¹⁰⁰ Styresettet var basert på systematiske brudd på grunnleggende menneskerettigheter.

Gjennom Pol Pots periode som leder ble forholdet til Vietnam gradvis verre, blant annet på grunn av partiets forsøk på å rense Kambodsja for vietnamesere. Gjennom hele 1978 forelå

---

⁹⁹ Se Filseth (2009).

¹⁰⁰ Se Lutfy (1980) s. 144.

det flere grensekonflikter mellom Kambodsja og Vietnam.¹⁰¹ Dette endte med at Vietnam den 25. desember 1978 invaderte Kambodsja. Med i deres styrker var en kambodsjansk opprørsgruppe, som hadde som formål gjøre Kambodsja til selvstendig stat. Intervensjonen endte med at Vietnam overtok kontrollen over Phnom Penh.¹⁰²

I etterkant av intervensjonen legitimerte Vietnam intervensjonen under retten til selvforsvar.¹⁰³ I et møte i Sikkerhetsrådet 11.-15. januar 1979 uttalte Vietnams representant at de hadde en rett til å intervensjonere for å sikre deres suverenitet, uavhengighet og territoriale integritet.¹⁰⁴ Denne konflikten måtte etter deres mening holdes utenfor den revolusjonerende krigen til de kambodsjanske opprørsgruppene som ønsket uavhengighet.¹⁰⁵

Flere land, blant annet Norge, Storbritannia og Portugal tok til orde for at intervensjonen i Kambodsja var i strid med folkeretten. De fleste anerkjente at de ikke støttet Pol Pots regime, men at dette likevel ikke var grunnlag for en annen stat til å gripe inn i slike interne anliggender.¹⁰⁶ Kuwait prøvde å få gjennom en resolusjon som fastslo at ivaretagelse av en stats suverenitet, politiske uavhengighet og territoriale integritet er fundamentale rettigheter etter FN-pakten. Gjennom resolusjonen ønsket de å oppfordre alle utenlandske styrker til å trekke seg ut av Kambodsja. Russland nedla likevel veto, slik at resolusjonen ikke ble vedtatt.¹⁰⁷

Selv om den humanitære krisen i Kambodsja var en av de verste man har sett i verdenshistorien, anførte ikke Vietnam dette som grunnlag for å gripe inn. Heller ingen andre stater henviste til humanitære begrunnelser som grunnlag for at intervensjonen var lovlig. Det foreligger dermed ikke bevis for opinio juris for å underbygge at en folkerettslig sedvane som legitimerer humanitære intervensjoner.

4.3 USAs intervensjon i Grenada

Grenada var i utgangspunktet underlagt britisk styresett, men frigjorde seg fra Storbritannia i 1974.¹⁰⁸ Den 13. mars 1979 foretok et parti kalt New Jewel Movement (NJM) et fredelig,

---

¹⁰¹ Se Chester (2001) s. 79.

¹⁰² Se Chesterman (2001) s. 79.

¹⁰³ Se Chesterman (2001) s. 79.

¹⁰⁴ Se FNs Sikkerhetsråd (1979) avsnitt 126, s. 13.

¹⁰⁵ Se FNs Sikkerhetsråd (1979) avsnitt 127, s. 13.

¹⁰⁶ Se nærmere begrunnelser i Chesterman (2001) s. 80.

¹⁰⁷ Se Chesterman (2001) s. 80 med videre henvisninger.

¹⁰⁸ Se Nanda (1984) s. 399.

men vellykket statskupp. Maruice Bishop trådte dermed inn som statsminister for et nytt People's Revolutionary Government (PRG).¹⁰⁹

Da han tok over som statsminister suspenderte han grunnloven fra 1974, og innførte nye lover kalt «Peoples laws».¹¹⁰ I forlengelsen av dette inngitt NJM avtaler med Cuba og Sovjetunionen som skulle styrke partiets tilknytning til Marxisme-Leninisme. Videre inngikk partiet avtaler med Cuba, Sovjet og andre østblokkland om både økonomiske, politiske og militære avtaler, som førte til at «The Grenadian People's Revolutionary Army (PRA) oppsto.¹¹¹ De var utstyrt ved hjelp av støtten fra Cuba, Sovjet og andre østblokkland.¹¹²

USA viste stor motstand mot det økende politiske, økonomiske og militære samarbeidet Bishop inngitt med Cuba.¹¹³ Forholdet mellom USA og Grenada ble dårlig, og det eskalerte da Ronald Reagan tok over som president i USA. Han fryktet at Grenadas samarbeid med Cuba og Sovjet skulle føre til at Grenada fikk en sterk militær posisjon med støtte fra Cuba og Sovjet, som kunne bli brukt mot USA i fremtiden.¹¹⁴

I 1983 oppsto det splittelser innad i PRG fordi noen ønsket at Bernard Coard skulle ta over som statsminister. Dette ledet til slutt til at Bishop, tre av hans ministre og to ledere ble drept av partiet som ble ledet av Bernard Coard.¹¹⁵ Dette ble fulgt opp med et fem dagers portforbud ledet av de nye lederne som kalte seg «Revolutionary Military Council» (RCM), som hadde fått ordre om å skyte alle som brøt portforbudet.¹¹⁶

Dette førte til at Barbados, Jamaica, og USA gikk sammen med lederne av The Organisation of Eastern Caribbean States (OECS) for å diskutere mulige reaksjoner på det som utspilte seg i Grenada.¹¹⁷ Etter videre forhandlinger ble det tatt en beslutning om å invadere, og den 25. oktober 1983 gikk amerikanske styrker i land på Grenada.¹¹⁸

USA anførte tre grunner for å legitimere intervensjonen i Grenada etter internasjonal rett. For det første anførte representanter på vegne av USA at intervensjonen var lovlig fordi den ble

---

¹⁰⁹ Se nærmere Nanda (1984) s. 399.

¹¹⁰ Se Nanda (1984) s. 399.

¹¹¹ Se nærmere Nanda (1984) s. 399.

¹¹² Se Nanda (1984) s. 399.

¹¹³ Se Waters (1986) s. 229.

¹¹⁴ Se nærmere Waters (1986) s. 229.

¹¹⁵ Se Nanda (1984) s. 400.

¹¹⁶ Se Waters (1986) s. 230.

¹¹⁷ Se Waters (1986) s. 230.

¹¹⁸ Se Nanda (1984) s. 396 med videre henvisninger.

gjennomført først og fremst for å beskytte livene til amerikanske statsborgere som befant seg i Grenada, men også livet til andre nasjonaliteter der, og også sivile i Grenada.¹¹⁹ I forlengelsen av dette ble intervensjonen legitimert med at USA ønsket å bistå i oppgaven om å gjenopprette lov og orden. Videre begrunnet USA intervensjonen med ønske om å gjenoppbygge de demokratiske institusjonene i Grenada som nå var ledet av en radikal venstrevridd gruppe som hadde kommet til makten ved å drepe den sittende statsministeren, og som truet med å drepe sivile som ikke lyttet til deres ordre.¹²⁰

For det andre begrunnet de intervensjonen med at de hadde fått en forespørsel om hjelp av Generalguvernøren i Grenada, Sir Paul Scoon. Tredje begrunnelse for lovligheten av intervensjonen var at de hadde blitt invitert av en regional organisasjon (OECS), og at intervensjonen dermed var i tråd med FN-pakten, Organization of American States (OAS) og OECS.

Ettersom oppgavens tema er om humanitære intervensjoner er lovlige uten mandat fra Sikkerhetsrådet, og spørsmålet er om USAs intervensjon i Grenada kan skape presedens for at det eksisterer en folkerettslig sedvane som legitimerer slik maktbruk vil oppgaven kun gå inn på USAs legitimering av intervensjonen på et humanitært grunnlag. Argumentet om at intervensjonen var lovlig for å redde amerikanske sivile som befant seg i USA faller også utenfor drøftelsen. Avgrensningen skyldes at dette knytter seg til en diskusjon om retten til intervensjon i en annen stat for å redde sine egne innbyggere hvis deres liv er i fare, som faller utenfor oppgavens problemstilling.¹²¹

Flere amerikanske embetsmenn kom med uttalelser i ettertid av intervensjonen for å legitimere at bruken av makt var i tråd med internasjonal lovgivning. Ingen brukte humanitære intervensjoner direkte som argument for intervensjonen. Ambassadør Middendorf uttalte imidlertid blant annet at «the lack of respect for human rights and the degenerating conditions, of course, also posed a threat to other foreign nationals, and, indeed, to the people of Grenada.»¹²² Videre legitimerte Elliot Abrams, assisterende statssekretær for menneskerettigheter og humanitære spørsmål intervensjonen ved å påberope seg menneskerettighetene.¹²³

---

¹¹⁹ Se Nanda s. 405 med videre henvisninger.

¹²⁰ Se nærmere Nanda s. 404 med videre henvisninger.

¹²¹ Se Waters (1983) s. 238.

¹²² Se Nanda (1984) s. 405 med videre henvisninger; Waters (1983) s. 239.

¹²³ Se Nanda (1984) s. 404 med videre henvisninger.

Som redegjort for i del 2.4 kan ikke uttrykk for opinio juris utledes fra andre motiver enn at handlingen er utført i tro om at det foreligger en plikt ut ifra folkerettslige regler. I dette tilfellet fremkommer det ikke som at USA har grepet inn i Grenada i den tro at det forelå en plikt for å sikre grunnleggende menneskerettigheter hos den Grenadiske sivilbefolkningen. Etter uttalelsene fra representanter fra staten fremstår det heller som at de siviles beskyttelse nærmest ble en konsekvens av å gripe inn, men at intervensjonen ble forsøkt legitimert på andre grunnlag enn rent humanitære. I ettertid av intervensjonen uttalte en juridisk rådgiver i det amerikanske Utenriksdepartementet at intervensjonen fra deres synspunkt ikke ble begrunnet ut fra en vid doktrine om humanitære intervensjoner.¹²⁴ Intervensjonen kan derfor ikke brukes som bevis for at det foreligger opinio juris i relasjon til humanitære intervensjoner.

4.4 NATOs intervensjon i Kosovo

Bakgrunnen for konflikten i Kosovo var begrunnet i at Kosovo utover på 1980-tallet ønsket å løsrive seg fra Serbia, og bli en selvstendig stat. Kosovo var i utgangspunktet en del av Serbia, og de fleste som bodde i Kosovo var kosovoalbanere. Bakgrunnen for ønsket om selvstendighet var at kosovoalbanerne anså seg som undertrykket av serberne.¹²⁵

Gjennom 1980-tallet fortsatte konflikten mellom serbere og kosovoalbanerne. Ønsket om løsrivelse fra Kosovo sin side førte til blodige opprør og uroligheter. Dette eskalerte i tiden mellom 1997 og 1998 da en militant gruppe i Kosovo, Kosovo Liberation Army (KLA) begynte å drepe serbere i bestemte områder.¹²⁶ Jugoslaviske myndigheter svarte på dette ved å drepe sivile kosovoalbanere i områdene som var kontrollert av KLA. Dette førte til at konflikten igjen eskalerte, og den 31. mars 1998 vedtok FNs sikkerhetsråd resolusjon 1160¹²⁷ som oppfordret partene til å oppnå politisk enighet, og ende konflikten med fredelige midler.¹²⁸ Resolusjonen åpnet imidlertid ikke for bruk av militær makt.¹²⁹

Situasjonen ble likevel ikke bedre, kun mer preget av voldelige tilstander. Sivile ble drevet på flukt og drept, og den humanitære situasjonen i provinsen var katastrofal. Den 23. september

---

¹²⁴ Se Chesterman (2001) s. 102 med videre henvisninger.

¹²⁵ Se nærmere Lurås (2018).

¹²⁶ Se nærmere Helgesen (1999) s. 7.

¹²⁷ Se FNs Sikkerhetsråd (1998).

¹²⁸ Se nærmere Helgesen (1999) s. 7.

¹²⁹ Se Chesterman, (2012) s. 207.

1998 vedtok Sikkerhetsrådet resolusjon 1199, hvor det ble helt klart at et mandat til bruk av militær makt var avskåret.¹³⁰ Resolusjonen gikk ut på at Sikkerhetsrådet krevde våpenhvile, og at det krevdes tiltak for å finne en politisk løsning på konflikten ettersom konflikten nå ble ansett å utgjøre en trussel mot fred og sikkerhet.¹³¹

Etter vedtakelsen av Resolusjon 1199 ga den amerikanske regjeringen klart uttrykk for et ønske om å ty til militær makt gjennom NATO, og fikk de fleste medlemslandene med på sin side.¹³² Dette førte til at Jugoslavia gikk med på våpenhvile, og gjennom resolusjon 1203¹³³ forpliktet de seg til å respektere resolusjon 1160 og 1199.¹³⁴ Dette ble likevel ikke overholdt, og den 24.mars 1999 gikk NATO til luftangrep mot Jugoslavia.

NATOs begrunnelse for å kunne gå inn med militær makt uten at det forelå mandat fra Sikkerhetsrådet var først om fremst at alle andre fredelige midler var uttømt uten hell. NATO mente dermed at bruk av militær makt var eneste mulighet til å avslutte konflikten, få slutt på den enorme humanitære krisen som forespeilte seg og unngå at krisen ble enda større enn den allerede var.¹³⁵ Ettersom Russland og Kina ville lagt ned veto i Sikkerhetsrådet mot bruk av makt, anså NATO det som sin plikt til å gripe inn på vegne av Sikkerhetsrådet, eller på mange måter tre inn i rollen som Sikkerhetsrådet.¹³⁶ De anførte altså ikke humanitære årsaker som begrunnelse for intervensjonen i en annen stat, men mente at intervensjonen måtte skje for å tvinge gjennom kravene til våpenhvile det internasjonale samfunnet hadde satt til Jugoslavia gjennom resolusjon 1160 og 1199.¹³⁷

Norge legitimerte heller ikke intervensjonen med grunnlag i humanitære årsaker, men Statsminister Kjell Magne Bondevik uttalte på vegne av Norge at det i utgangspunktet kreves hjemmel i FN-pakten for å gripe inn med makt i en annen stat. Likevel mente han at det ikke kan utelukkes en situasjon der det ikke er mulig å få slik mandat fra Sikkerhetsrådet etter FN-pakten kapittel VII, og at dette kan føre til at det er adgang til maktbruk uten slik mandat, som er lovlig etter folkeretten.¹³⁸ Bondevik begrunnet likevel ikke lovligheten i den humanitære krisen som utspilte seg for kosovoalbanerne i Jugoslavia. Bondeviks begrunnelse var at

---

¹³⁰ Se nærmere Helgesen (1999) s. 7; Sikkerhetsrådet (1998).

¹³¹ Se Chesterman (2012) s. 208.

¹³² Se nærmere Helgesen (1999) s. 8.

¹³³ Se Sikkerhetsrådet (1998).

¹³⁴ Se nærmere Helgesen (1999) s. 8.

¹³⁵ Se Gray (2008) s. 40.

¹³⁶ Se Chesterman, (2012) s. 9.

¹³⁷ Se Helgesen (1999) s. 9.

¹³⁸ Se Helgesen (1999) s. 9. med videre henvisninger.

Jugoslavia ikke etterlevde resolusjonene som krevde våpenhvile, og at situasjonen utgjorde en trussel mot fred og sikkerhet. Intervensjonen ble begrunnet i en helhetsvurdering, som etter regjeringens vurdering hadde forankring i folkeretten. Det ble ikke spesifisert hva som ble vektlagt i denne helhetsvurderingen, og på hvilket grunnlag helhetsvurderingen gjorde intervensjonen lovlig etter folkeretten.¹³⁹

USA brukte heller ikke humanitære intervensjoner som legitimeringsgrunnlag for at intervensjonen i Kosovo var lovlig etter folkeretten. Etter den amerikanske regjeringens sine uttalelser ga Resolusjon 1199 tilstrekkelig hjemmel til å gripe inn med makt, selv om Sikkerhetsrådet ikke hadde gitt eksplisitt mandat til dette.¹⁴⁰ De la spesielt vekt på at Sikkerhetsrådet gjennom Resolusjon 1199 anerkjente at situasjonen nå kvalifiserte til et brudd på internasjonal fred og sikkerhet, og at dette ga tilstrekkelig autoritet til å kunne gripe inn med makt, selv uten Sikkerhetsrådets mandat.¹⁴¹

Selv om det ikke hersket noen tvil om at den humanitære krisen i Kosovo var svært alvorlig brukte ikke NATO, USA eller Norge humanitære årsaker som legitimeringsgrunnlag for lovligheten av intervensjonen. De aller fleste land som støttet intervensjonen fulgte disse begrunnelsene.¹⁴² Ved å heller legge legitimeringen tett opp mot Sikkerhetsrådets resolusjon, kan dette tyde på at de ikke anså humanitære intervensjoner som lovlig etter folkeretten (opinio juris) og derfor heller ikke kunne legitimere maktbruken på dette grunnlaget.

Det skal nevnes at Storbritannia og Belgia anførte en form for humanitære intervensjoner for å begrunne intervensjonen i Kosovo som legitim.¹⁴³ Etersom de fleste andre stater ikke var enige i denne begrunnelsen er dette ikke tilstrekkelig til å begrunne at en folkerettslig sedvane foreligger.

4.5 Operation Haven i Irak

I 1991 intervenerte Storbritannia og en koalisjon av stater Irak for å sikre at kurdiske flyktninger fra Iran og Tyrkia trygt skulle komme seg ut av det krigsherjede området.¹⁴⁴ Operasjonen skjedde i kjølvannet av den første gulfkrigen, hvor situasjonen i Irak var svært

---

¹³⁹ Se nærmere St.meld. nr. 36 (1999-2000) s. 4.

¹⁴⁰ Se Helgesen (1999) s. 10.

¹⁴¹ Se Helgesen (1999) s. 10 med videre henvisninger.

¹⁴² Se nærmere Gray (2018) s. 48.

¹⁴³ Se nærmere Gray (2018) s. 50-51.

¹⁴⁴ Se Kleczkowska (2020) s. 37.

alvorlig for de sivile som befant seg der, og spesielt for kurdiske flykninger som ble sterkt undertrykt.¹⁴⁵

Sikkerhetsrådet vedtok etter forespørsel fra Frankrike, Iran og Tyrkia Resolusjon 688.¹⁴⁶ Resolusjonen oppfordret til at Irak skulle slippe til humanitær bistand og avslutte undertrykkelsen av sivile i Irak, med spesiell vekt på de kurdiske flykningene som befant seg der. Videre oppfordret resolusjonen til dialog for å gjenopprette de humanitære og politiske rettighetene til sivile i Irak. Sikkerhetsrådet klassifiserte situasjon i Irak som en trussel mot fred og sikkerhet i regionen, men åpnet ikke for at det adgangen til bruk av makt for å gjennomrette situasjonen.¹⁴⁷ Ved å gå inn i Irak med militær makt, gikk Storbritannia og de andre deltakende statene i operasjonen utover det Sikkerhetsrådet hadde gitt mandat til.

USA og Frankrike anførte at intervensjonen var lovlig fordi det ble gjort i tråd med Resolusjon 688. Underveis i intervensjonen legitimerte også Storbritannia intervensjonen på dette grunnlaget, men i ettertid brukte de også argumentet om humanitære intervensjoner for å legitimere at bruk av makt hadde vært lovlig.¹⁴⁸

Storbritannia forsvarte intervensjonen som lovlig etter internasjonal lovgivning med bakgrunn i den ekstreme humanitære situasjonen som forelå for kurdiske flykninger fra Iran og Tyrkia, som befant seg i Irak. Representanter fra den britiske regjeringen uttalte i etterkant av intervensjonen at en intervensjon ikke måtte være i tråd med en spesifikk artikkel i FN-pakten for å være lovlig, men at internasjonal lovgivning anerkjenner at ekstreme humanitære kriser er tilstrekkelig grunnlag for å intervenere i en annen stat.¹⁴⁹ Både den britiske statsråden Douglas Hoff og juridisk rådgiver Aust erkjente at intervensjonen ikke var i tråd med kapittel VII, men at det ikke var nødvendig for at intervensjonen skulle være i tråd med internasjonal lovgivning.¹⁵⁰

I forlengelsen av dette uttrykte Storbritannia at de ikke ønsket å anvende faste kriterier for å vurdere om en stats «nivå av lidelse» kvalifiserte til bruk av makt. Likevel listet den britiske juridiske rådgiveren Aust opp en rekke spørsmål en stat må stille seg selv, for at en humanitær

---

¹⁴⁵ Se Chesterman (2001) s. 131.

¹⁴⁶ Se Sikkerhetsrådet (1991) s. 31.

¹⁴⁷ Se Sikkerhetsrådet (1991) s. 32.

¹⁴⁸ Se nærmere Gray (2018) s. 362.

¹⁴⁹ Se Marston (1993) s. 826.

¹⁵⁰ Se Marston (1993) s. 827.

intervensjon skal være legitim etter folkeretten.¹⁵¹ For det første må det foreligge en overbevisende og pressende situasjon med ekstrem humanitær nød som krever umiddelbar handling. For det andre må staten det intervenseres i ikke ha evne eller vilje til selv å sørge for at den humanitære krisen avverges. Det tredje kriteriet er at det ikke finnes noe alternativ til å intervensere for å gjenopprette den humanitære krisen staten står overfor. Til slutt kreves det at intervensjonen er avgrenset i både tid og omfang.¹⁵² Disse spørsmålene legitimeres ut fra statspraksis over en lang periode, uten at det henvises til noen spesifikke intervensjoner som kan benyttes som bevis for at en slik statspraksis eksisterer. Aust mente likevel at dette er et område i folkeretten som er under utvikling, og at intervensjonen i Irak kunne benyttes som et eksempel på dette.¹⁵³

Dette kan tyde på at Storbritannia gikk inn i Irak med tro om at humanitære intervensjoner er lovlig etter folkeretten, og at dette kan brukes som bevis for *opinio juris* til fordel for humanitære intervensjoner. Dette er likevel ikke tilstrekkelig for å kunne si at en folkerettslig sedvane foreligger. Det at USA og Frankrike ikke valgte å begrunne intervensjonen som lovlig på grunnlag av humanitære begrunnelser tilsier at kravet om at det må foreligge en bred og representativ aksept hos stater om at noe er å anse som lov ikke er oppfylt.¹⁵⁴ Flere stater har i ettertid av intervensjonen klassifisert maktbruken som brudd på folkeretten. Dette trekker også i retning av at vilkåret om representativitet ikke er oppfylt, og det kan ut fra denne konflikten ikke si at det foreligger en folkerettslig sedvane for å gripe inn med makt uten Sikkerhetsrådets mandat.¹⁵⁵

4.6 Indias intervensjon i Bangladesh/Pakistan

Frem til 1947 var Bangladesh en del av India. I 1947 ble det opprettet en ny stat, Pakistan, som ble delt i to, Øst- og Vest-Pakistan.¹⁵⁶ Øst-Pakistan er det som i dag tilsvarer Bangladesh. Det oppsto konflikter mellom Øst- og Vest-Pakistan, fordi Øst-Pakistan ønsket å løsrive seg fra Pakistan, og bli en selvstendig stat. Det var store kulturelle og, politiske og etniske

---

¹⁵¹ Se Kleczkowska (2020).

¹⁵² Se Marston (1993) s. 828.

¹⁵³ Se Marston (1993) s. 828.

¹⁵⁴ Se FNs Generalforsamling (2018) Conclusion 9 Commentary 5, s. 139.

¹⁵⁵ Se Kleczkowska (2020) s. 38.

¹⁵⁶ Se Filseth og Haugan (2009).

forskjeller mellom de to delene av Pakistan, og Øst-Pakistans befolkning følte at de ble dominert av Vest-Pakistan.¹⁵⁷

Ved Stortingsvalget i 1970 vant partiet Awami League, som støttet Øst-Pakistans selvstendighet, 167 av 169 seter i Øst-Pakistan.¹⁵⁸ Presidenten i Pakistan anså dette som en trussel mot den territoriale integriteten i Pakistan, og utsatte Nasjonalforsamlingen på ubestemt tid.¹⁵⁹ Dette førte igjen til at lederen av Awami League, den 23.mars 1971 fremsatte en erklæring om frigjøring.¹⁶⁰ Den 25. mars 1971 gikk den pakistanske hæren inn i Dacca. Den humanitære krisen som fulgte for sivilbefolkningen var katastrofal. Det ble rapportert om at i løpet av de første 9 månedene ble en million sivile drept, og at omtrent 10 millioner måtte flykte til India.¹⁶¹ Blant disse var også kvinner og barn. Sivile ble torturert og voldtatt, og byer ble ødelagt og plyndret.¹⁶²

Forholdet mellom Pakistan og India ble verre med bakgrunn i situasjonen mellom Øst- og Vest-Pakistan.¹⁶³ Begge parter forberede seg på konflikt, og den 3. desember 1971 utførte Pakistan et luftangrep mot India.¹⁶⁴ Indias statsminister Indira Gandhi erklærte at Pakistan nå hadde erklært krig mot India, og gikk dermed inn med militære styrker i både Øst- og Vest-Pakistan. Krigen varte i 12 dager, og endte med at Vest-Pakistan overga seg og Bangladesh ble erklært som en selvstendig stat.¹⁶⁵

India anførte forskjellige grunner for å legitimere intervensjonen i Pakistan. I et møte med Sikkerhetsrådet den 4. desember 1971 anførte Indias representat at «we have on this particular occasion absolutely nothing but the purest of motives and the purest of intentions: to rescue the people of East Bengal from what they are suffering».¹⁶⁶ Dette kan tyde på at India anså intervensjonen som lovlig fordi den var motivert ut fra ønsket om å hjelpe sivilbefolkningen i Øst-Pakistan fra den ekstreme humanitære situasjonen de ble utsatt for av den pakistanske

---

¹⁵⁷ Se nærmere Filseth og Haugan (2009).

¹⁵⁸ Se Chesterman (2001) s. 72.

¹⁵⁹ Se Chesterman (2001) s. 72.

¹⁶⁰ Se Chesterman (2001) s. 72 med videre henvisninger.

¹⁶¹ Chesterman (2001) s. 72 med videre henvisninger.

¹⁶² Se nærmere International Commission of Jurists (1972) s. 26-27.

¹⁶³, Se nærmere International Commission of Jurists (1972) s. 24-26 og s. 97.

¹⁶⁴ Se Chesterman (2001).

¹⁶⁵ Se nærmere International Commission of Jurists (1972) s. 43-44.

¹⁶⁶ Se FN's Sikkerhetsråd (1971) avsnitt 185, s. 17.

hæren. Før dette hadde India søkt om hjelp, både fra andre nasjoner, men også FN for å avhjelpe den kritiske situasjonen for de sivile i Øst-Pakistan.¹⁶⁷

India hadde likevel forskjellige legitimeringsgrunnlag for intervensjonen, og gikk vekk fra begrunnelsen om at den var lovlig på grunnlag av humanitære motiver. Legitimeringen gikk over til å begrunne intervensjonen i at det var tale om selvforsvar etter Pakistans aggressive militære handlinger rettet mot dem.¹⁶⁸ Retorikken gikk fra at de gikk inn med de reneste motiver for å redde sivile i Øst-Pakistan, til at de hadde gått inn i Pakistan med makt for å sikre sin egen suverenitet og sikkerhet mot militære angrep fra Pakistan. Representanten for India uttalte også at de ikke befant seg i Pakistan for å kjempe kampen for den Øst-Pakistanske befolkningen, men at de ville gjøre alt de kunne for å beskytte den sivile befolkningen.¹⁶⁹

Indias intervensjon i Øst-Pakistan blir ofte uttalt som en av de mer vellykkede eksemplene på humanitære intervensjoner.¹⁷⁰ Likevel gikk India tilbake på begrunnelsen om at intervensjonen var lovlig på bakgrunn av humanitære begrunnelser. De valgte heller å begrunne å benytte et argument om selvforsvar, som har tryggere holdepunkter i internasjonal lovgivning.¹⁷¹ Ved å gå vekk fra den opprinnelige begrunnelsen om humanitære motiver, og heller gå for en mer festnet rettsoppfatning i det internasjonale samfunnet kan dette tale for at India innså at humanitære intervensjoner ikke ble ansett som et legitimt grunnlag for å gripe inn med makt. For at noe skal være å anse som *opinio juris* må handlingen være utført i tro om at staten har en rettslig plikt til å handle, og måten India forholdt seg til begrunnelsen om humanitære intervensjoner tilsier at de ikke anse dette som lov etter internasjonal lovgiving. Vilkalet om *opinio juris* er ikke oppfylt, og intervensjonen i Øst-Pakistan kan ikke benyttes som bevis for at det eksisterer en folkerettslig sedvane som legitimerer humanitære intervensjoner.

---

¹⁶⁷ Se Chesterman (2001) s. 73 med videre henvisninger.

¹⁶⁸ Se FNs Sikkerhetsråd (1971) avsnitt 155, s. 15.

¹⁶⁹ Se FNs Sikkerhetsråd (1971) avsnitt 175 s. 17.

¹⁷⁰ Se Tesón, (1997) s. 207.

¹⁷¹ Chesterman (2001) s. 74 med videre henvisninger.

4.7 USAs, Frankrikes og Storbritannias intervensjon i Syria

14. april 2018 utførte USA, Frankrike og Storbritannia et luftangrep i Syria ved å angripe med raketter.¹⁷² Angrepene var rettet mot tre spesifikke mål, som angivelig produserte kjemiske våpen på vegne av det syriske regimet.¹⁷³ Angrepet var et svar på et påstått angrep med bruk av kjemiske våpen som Syria hadde utført mot sivilbefolkningen i Douma.¹⁷⁴ Bakgrunnen for det kjemiske angrepet mot Douma var et resultat av at en opprørsgruppe mot Assads Regime, Jaysh al-Islam, ikke ønsket å overgi kontrollen over sin del av Douma. Den Syriske byen Ghouta hadde tidligere blitt delt opp i tre regioner av Assads regime, hvor Douma var den største regionen. De to andre regionene overga seg, men opprørsgruppen i Douma nektet å inngå forhandlinger med syriske myndigheter, og dette ledet til at det syriske luftvåpenet utførte det kjemiske angrepet.¹⁷⁵

Det ble estimert at det syriske angrepet førte til at mer enn 40 sivile ble drept, og over 500 sivile ble rapportert med symptomer som indikerte at de hadde vært i kontakt med kjemiske midler.¹⁷⁶ Den humanitære situasjonen for de sivile som bodde i Douma var kritisk.

Både Frankrike, USA og Storbritannia begrunnet angrepet med at Assads regime hadde brukt ulovlige kjemiske våpen mot sivilbefolkningen.¹⁷⁷ Det var likevel kun Storbritannia som kom med en juridisk begrunnelse for militærangrepet. USA og Frankrike begrunnet angrepet med ønsket om å avverge fremtidig bruk av kjemiske våpen.

Storbritannia derimot begrunnet intervensjonen som lovlig, utelukkende med begrunnelse i humanitære intervensjoner.¹⁷⁸ Det ble vist til visse vilkår som Storbritannia i 2013 oppstilte for at en humanitær intervensjon skal være oppfylt, og som de videre anførte at var oppfylt i angrepet mot Syria i 2018.

---

¹⁷² Se Kleczkowska (2020) s. 35; Thinn (2018).

¹⁷³ Se Kleczkowska (2020) s. 35 med videre henvisninger.

¹⁷⁴ Se BBC (2018).

¹⁷⁵ Se BBC (2018).

¹⁷⁶ Se BBC (2018).

¹⁷⁷ Se Kleczkowska (2018) s. 35.

¹⁷⁸ Se nærmere BBC (2018).

- 1) There is convincing evidence, generally accepted by the international community as a whole, of extreme humanitarian distress on a large scale, requiring immediate and urgent relief;
- 2) It must be objectively clear that there is no practicable alternative to the use of force if lives are to be saved; and
- 3) The proposed use of force must be necessary and proportionate to the aim of relief of the humanitarian need and must be strictly limited in time and scope to this aim (i.e. the minimum necessary to achieve that end and for no other purpose.)¹⁷⁹

Disse vilkårene ble opprinnelig oppstilt som et svar på lovligheten av å gripe inn i Syria i 2013. Også i 2013 angrep syriske myndigheter sivilbefolkningen i Douma med kjemiske våpen.¹⁸⁰ Omtrent 800 sivile mistet livet i 2013-angrepet, og dette var dermed en større humanitær krise enn tilfellet var i 2018.¹⁸¹ I 2013 valgte Storbritannia å ikke gripe inn etter en avstemning i Parlamentet.¹⁸² Dette kan svekke bevisverdien av statspraksisen, fordi det i vurderingen av statspraksis skal legges vekt på om praksisen er konsekvent.¹⁸³

I 2018 anførte likevel Storbritannia kun humanitær intervensjon som legitimeringsgrunnlag for intervensjonen i Syria, med bakgrunn i at de overnevnte vilkårene var oppfylt. Med tanke på at både Frankrike og USA brukte argumentet om at Syrias bruk av kjemiske våpen ikke bare var en trussel mot Syria, men også andre, kunne det vært mulig å bruke argumentet om preventivt selvforsvar. Dette ville heller ikke vært et holdbart argument for å legitimere intervensjonen, men det hadde i alle fall vært begrunnet i en regel som eksisterer i folkeretten.¹⁸⁴ Det var også dette India gjorde i forbindelse med intervensjonen i Bangladesh. Dette tyder på at Storbritannia mener at humanitære intervensjoner er lovlig i folkeretten, og at intervensjonen i Syria kan brukes som *opinio juris* for humanitære intervensjoner. Det må likevel legges vekt på at de ikke valgte å gripe inn i 2013, og at statspraksisen dermed er ukonsekvent.

---

¹⁷⁹ Se Storbritannias Prime minister's office (2013); BBC (2018).

¹⁸⁰ Se nærmere Kleczkowska (2020) s. 38.

¹⁸¹ Se BBC (2018).

¹⁸² Se Kleczkowska (2020) s. 39.

¹⁸³ Se FN's Generalforsamling (2018) Conclusion 7 paragraf 2, s. 134.

¹⁸⁴ Se nærmere Kleczkowska (2018) s. 40.

Dette er uansett ikke tilstrekkelig til å identifisere en ny folkerettslig sedvane, ettersom det ikke er tilstrekkelig at en stat en stat anser en handling som lov, det må foreligge «broad and representative acceptance, together with no or little objection.»¹⁸⁵ Verken USA eller Frankrike anførte som nevnt humanitær intervensjon som legitimeringsgrunnlag for intervensjonen. Det gjorde heller ingen av de andre statene som støttet bruken av makt i kjølvannet av intervensjonen, som alle viste til forbudet mot bruk av kjemiske våpen fremfor den humanitære situasjonen i Syria.¹⁸⁶

---

¹⁸⁵ Se FNs Generalforsamling (2018) Conclusion 9 Commentary 5, s. 139.

¹⁸⁶ Se nærmere FNs Sikkerhetsråd (2018) s. 13-15.

5 Konklusjon

5.1 Lovligheten av humanitære intervensjoner i gjeldende folkerett

I denne delen oppsummeres det som er gjennomgått for å vurdere om det foreligger grunnlag for å si at ensidige humanitære intervensjoner uten mandat fra Sikkerhetsrådet er lovlige etter folkeretten.

Statspraksis, med påfølgende begrunnelser for legitimeringen av intervensjonene viser at det er veldig få stater som har anført humanitære begrunnelser som legitimeringsgrunnlag for å bruke makt i en annen stat. For at folkerettslig sedvane skal kunne konstateres, må det foreligge statspraksis som er fulgt som lov i et tilstrekkelig antall stater. For spørsmålet om humanitære intervensjoner mangler det representativitet når det kommer til opinio juris. Det er ikke et tilstrekkelig antall stater som har intervenert i en annen stat med begrunnelse om å forhindre den humanitære krisen som foregår seg i landet som det intervenseres i. I statspraksisen som er gjennomgått har sivilbefolkningen blitt utsatt for grove menneskerettsbrudd. Dersom humanitære intervensjoner ble ansett som lovlige hadde det for flere av sakene som er gjennomgått vært en god begrunnelse, dersom det var i tråd med folkeretten. At humanitære begrunnelser ikke er brukt, men heller andre begrunnelser med større forankring i internasjonal rett, tilsier at humanitære intervensjoner ikke blir akseptert som lov av de alle fleste stater.

Konklusjonen er at det ikke foreligger en folkerettslig sedvane som legitimerer humanitære intervensjoner uten mandat fra Sikkerhetsrådet. Det er heller ikke adgang til å tolke inn en rett til humanitære intervensjoner i FN-pakten. Konsekvensen av dette er at ensidige humanitære intervensjoner uten mandat fra Sikkerhetsrådet strider mot forbudet mot bruk av makt, og er ulovlige etter folkeretten.

5.2 Bør humanitære intervensjoner være lovlige?

I denne delen redegjøres det for argumenter for og imot lovligheten av humanitære intervensjoner uten mandat fra Sikkerhetsrådet.

Selv om det er klart at humanitære intervensjoner ikke er lovlige i dagens internasjonale rett, er ikke spørsmålet rettslig avklart for all tid. Folkeretten er et flytende og dynamisk rettsområde, som utvikler seg over tid gjennom statenes praksis. Forbudet mot makt er likevel er veletablert prinsipp i folkeretten. Dersom forandringer skal skje på dette området krever det et høyere beviskrav. Altså kreves et større omfang av statspraksis, og det stilles et høyere krav til representativitet og ensartethet.¹⁸⁷

Storbritannia er den eneste staten som direkte har brukt humanitær intervensjon som legitimeringsgrunnlag for å bruke makt, selv når det ikke foreligger mandat fra Sikkerhetsrådet. De har også som nevnt over, utviklet vilkår som må være oppfylt for at dette skal være lovlig. Problemet med Storbritannias vilkår om bruk av makt er at de vage, og lett kan føre til misbruk i fremtiden.¹⁸⁸ Humanitære intervensjoner er i strid med veletablerte, og godt begrunnede prinsipper i folkeretten. Det er ikke tilstrekkelig med vage vilkår som lett kan føre til misbruk fra andre stater for å legitimere et nytt unntak mot bruk av makt.

Det er likevel ikke tvil om at menneskerettighetene har fått større plass i både nasjonal, og internasjonale rett. Grove brudd mot menneskerettighetene, slik som man for eksempel så i Syria i 2018, gjør at verdenssamfunnet kan føle en plikt til å gripe inn. Det kan også tale for at det er behov for et unntak som legitimerer humanitære intervensjoner uten mandat fra Sikkerhetsrådet. Spesielt når vetomaktene gjør Sikkerhetsrådet handlingslammet, slik at det ikke er noen adgang til å gripe inn uten å handle i strid med folkeretten.

Den største motforestillingen mot å anse humanitære intervensjoner som lovlige er faren for misbruk. Et aktuelt eksempel på dette ser man i den pågående krigen i Ukraina, hvor Putin blant annet har anført humanitære begrunnelser for å legitimere bruk av makt. Så lenge det ikke foreligger klare vilkår for hva som klassifiserer en humanitær krise, og klare vilkår for hva som eventuelt inngår i en vurdering for når det er adgang til å gripe inn på humanitære grunnlag, vil faren for misbruk være for stor. Dette henger sammen med at en stat må ofre egne soldater når det gripes inn i en konflikt.¹⁸⁹ Det er vanskelig å se for seg at en stat er villig til å gjøre dette uten at det også foreligger nasjonale interesser for å gripe inn med makt.

Ved å legge kompetansen til Sikkerhetsrådet etter FN-pakten kapittel VII kan det i større grad sikres at intervensjonene foregår på bakgrunn av veloverveide beslutninger. Dette fordi bruk

---

¹⁸⁷ Se nærmere Kleczkowska (2020) s. 42 med videre henvisninger.

¹⁸⁸ Se nærmere Kleczkowska (2020) s. 47.

¹⁸⁹ Se nærmere Wheeler (2008) s. 527.

av makt etter kapittel VII er siste utvei for å oppnå internasjonal fred og sikkerhet. FN-pakten kapittel VII krever også at det må foreligge en trussel mot fred og sikkerhet, slik at det er klare vilkår for når Sikkerhetsrådet har adgang til å gripe inn med makt.

Den 26.april 2022 ble det også vedtatt en ny resolusjon i FNs Generalforsamling som omhandler vetostatenes bruk av vetomakten.¹⁹⁰ Resolusjonen krever at vetomaktene fra og med nå må begrunne hvorfor de nedlegger veto for Generalforsamlingen.¹⁹¹ Begrunnelsen for vedtakelsen er å sikre at Sikkerhetsrådet overholder sitt ansvar om å sørge for internasjonal fred og sikkerhet, og at ikke retten til å nedlegge veto setter en stopper for dette formålet.¹⁹² Ettersom resolusjonen akkurat trådte i kraft vet man enda ikke om dette vil ha effekt, men denne resolusjonen kan føre til at Sikkerhetsrådet ikke i like stor grad som tidligere vil være handlingslammet i internasjonale konflikter.

Konklusjonen er at slik det internasjonale regelverket om bruk av makt er regulert i gjeldene internasjonal rett, bør ikke humanitære intervensjoner uten mandat fra Sikkerhetsrådet være lovlig i folkeretten.

---

¹⁹⁰ Se FNs Generalforsamling (2022).

¹⁹¹ Se nærmere FNs Generalforsamling (2022) s. 2.

¹⁹² Se nærmere FNs Generalforsamling (2022) s. 1.

Kilderegister

Traktater:

FN-pakten (1945)	Charter of United Nations, San Francisco, 26. juni 1945.
ICJ-statuettene (1945)	Statute of the International Court of Justice, San Francisco, 26. juni 1945.
Wien-konvensjonen (1969)	Vienna Convention on the law of treaties, Vienna, 23. Mai 1969.
Nato-pakten	The North Atlantic Treaty, Washington D.C, 4. april 1949.

Internasjonale kilder:

FNs Generalforsamling (2001)	United Nations General Assembly. « <i>Resolution 56/83. Responsibility of States for internationally wrongful acts</i> ». (ARSIWA) A/RES/56/83. (28. januar 2002.) https://www.ilsa.org/Jessup/Jessup11/basicmats/StateResponsibility.pdf
FNs Generalsekretær (2009)	United Nations Secretary-General. « <i>Report of the Secretary-General on the implementing the responsibility to protect</i> ». A/63/677. New York. (12. januar 2009.) https://www.un.org/ruleoflaw/files/SG_reportA_63_677_en.pdf
FNs Generalforsamling (2005)	United Nations General Assembly. « <i>Resolution 60/1. 2005 World Summit Outcome</i> ». A/RES/60/1. (24. oktober 2005). https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_60_1.pdf
FNs Generalforsamling (2018)	United Nations General Assembly. « <i>Report of the International Law Commission</i> ». A/73/10. New York. (30. april – 1. juni og 2. juli – 10. august 2018). https://legal.un.org/ilc/reports/2018/english/a_73_10_advance.pdf

- FNs
Generalforsamling
(2001) United Nations General Assembly. «*Report of the International Law Commission on the work of its fifty-third session*». A/56/10. New York. (23. april – 1. juni og 2. juli – 10. august 2001).
- FNs
Sikkerhetsråd (1991) United Nations Security Council. «*Resolution 688. Iraq*» (5. april 1991). <http://unscr.com/en/resolutions/688>.
- The
international
Commission
of Jurists
(1972) The International Commission of Jurists, «*The events in East Pakistan, 1971*». *The Secretariat of the International Commission of Jurists*. Geneva (1972).
- FNs
Sikkerhetsråd (1971) United Nations Security Council. «*1606th meeting*». S/PV.1601. (4. april.1971).
- Storbriannias
Prime
minister's
office
(2013) Prime Minister's Office. «*Chemical weapon use by Syrian regime: UK government legal position*». (29. august 2013). <https://www.gov.uk/government/publications/chemical-weapon-use-by-syrian-regime-uk-government-legal-position/chemical-weapon-use-by-syrian-regime-uk-government-legal-position-html-version>.
- FNs
Sikkerhetsråd (2018) United Nations Security Council. «*8233rd meeting. S/PV.8233*». New York. (14. april 2018).
- FNs
Sikkerhetsråd (1979) United Nations Security Council. «*2108th meeting. S/PV.2108*». New York. (11. januar 1979).
- St.meld.nr.
36 (1999-
2000) Det Kongelige Utenriksdepartementet. «*Om samarbeidet i Atlanterhavspaktens organisasjon i 1999. St.meld.nr. 36*». (1999-2000).

- FNs
Sikkerhetsr
åd (1998) United Nations Security Council. *Resolution 1160*. «*The letters from the United Kingdom (S/1998/223) and the United States (S/1998/273)*». S/RES/1160 (31. mars 1998). <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1160>
- FNs
Sikkerhetsr
åd (1998) United Nations Security Council. *Resolution 1199*. «*The situation in Kosovo*». S/RES/1199. (23. september 1998). <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1199>
- FNs
Generalfors
amling
(2022) United Nations General Assembly. *Resolution 76/262*. «*Standing mandate for a General Assembly debate when a veto is cast in the Security Council*». A/RES/76/262 (26. April 2022). <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N22/330/37/PDF/N2233037.pdf?OpenElement>
- FNs
Sikkerhetsr
åd (1998) United Nations Security Council. *Resolution 1202*. «*The situation in Kosovo*». S/RES/1202 (24. oktober 1998). <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1203>

Litteratur:

- Adams (2012) Adams, Dr. Simon, «Libya and the Responsibility to Protect», *Global Center for the Responsibility to Protect* (2012) nr. 3.
- BBC (2018) BBC. «Syrian War: What we know about Douma “Chemical attack”». *BBC*, 10. juli 2018, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-43697084> (hentet 5.05.2022).
- BBC (2018) BBC. «Syrian air strikes: The UK Government’s legal position in full». *BBC*, 14. april 2018, <https://www.bbc.com/news/uk-43768145> (hentet 06.05.2022).
- Brownlie (1963) Brownlie, Ian, *International Law and Use of Force by States*, 1. utgave, Clarendon Press, 1963.
- Chesterman (2012) Chesterman, Simon, *Just War or Just Peace?: Humanitarian Intervention and International law*, Oxford University press, 2012.
- Dahl-Eriksen (2019) Dahl-Eriksen, Tor Christan, «R2P i Sikkerhetsrådets klype – nødvendig, men problematisk», *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift, universitetsforlaget* (2019) nr. 2, s. 77-91.
- Filseth (2009) Filseth, Gunnar, «Røde Khmer» i Store norske leksikon (15.02.2009) https://snl.no/R%C3%B8de_Khmer (lest 25.04.2022).

- Filseth og Haugan (2009) Filseth, Gunnar, Haugan, Siv, «*Bangladesh' historie*», i Store norske leksikon (15.02.2009) https://snl.no/Bangladesh'_historie (lest 06.05.2022).
- Gray (2018) Gray, Christine, *International Law and use of force*, 4. utgave, Oxford University press, 2018.
- Helgesen (1999) Helgesen, Vidar, «Til krig for menneskerettighetene», *institutt for offentlig retts skriftserie* nr. 2, 1999.
- Helgesen (1999) Helgesen, Vidar, «Kosovo og folkeretten», *Institutt for forsvarsstudier*, nr. 4, 1999.
- Kleczkowska (2020) Kleczkowska, Agata, «The Illegality of Humanitarian Intervention: The Case of the UK's Legal Position Concerning the 2018 Strikes in Syria», *Utrecht Journal of International and European Law* (2020) nr. 35, s. 35-49.
- Knight og Egerton (2012) Knight, Andy, Egerton, Frazer, *The Routledge Handbook of the Responsibility to Protect*, 1.utgave, Routledge, 2012.
- Langford og Ulfstein (2022) Aftenposten. Langford, Malcolm, Ulfstein, Geir, «*Russland bryter grunnleggende folkerettslige regler. Hvilke konsekvenser er aktuelle*», *Aftenposten*, 1.mars 2022, <https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/G3gQq6/russland-bryter-grunnleggende-folkerettslige-regler-hvilke-konsekvens> (debattinnlegg)
- Lurås (2018) Lurås, Gunhild, «*Albanias samtidshistorie*» i Store norske leksikon, 17.01.2018, https://snl.no/Albanias_samtidshistorie (lest 03.05.2022).
- Lutfy (1980) Lutfy, James, «Humanitarian Intervention: The Invasion of Cambodia», *NYLS Journal of International and Comparative Law* (1980) nr. 1.
- Marston (1993) Marston, Geoffrey, «United Kingdom Materials on International Law 1992», *The British Year Book of International Law* (1993) nr. 63, s. 623-841.
- Mønnesland Mønnesland, Svein, «*Josip Broz Tito*» i Store norske leksikon, https://snl.no/Josip_Broz_Tito (lest 03.05.2022).
- Nahem og Egeland (2014) Nahem, Joachim, Egeland, Kjølsv, «Legalitet og legitimitet: Responsibility to protect i teori og praksis», *internasjonal politikk* (2014) s. 102-112.
- Nanda (1984) Nanda, Ved P., «The United States armed intervention in Grenada – impact on World order», *California Western International Law Journal* (1984) nr. 3, s. 395-424.

- Roberts (1993) Roberts, Adam, «Humanitarian War: Military intervention and Human rights», *Royal Institute of International Affairs, Oxford University Press*, (1993) nr. 3, s. 429-449.
- Shaw (1991) Shaw, Malcolm, *International law*, 3. utgave, Cambridge University Press, 1991.
- Tesón (1996) Tesón, Fernando R., «Collective Humanitarian Intervention», *Michigan Journal of International Law* (1996) nr. 2, s. 323-371.
- Tesón (1997) Tesón, Fernando R., *Humanitarian Intervention: An Inquiry into Law and Morality*, 2.utgave, Transnational Publishers, 1997.
- Thinn (2018) Thinn, Ida Jørgesen, «Spørsmål og svar: Var USA, Storbritannia og Frankrikes angrep på Syria i strid med folkeretten?» (20.04.2018) <https://www.fn.no/nyheter/Var-USA-Storbritannia-og-Frankrikes-angrep-paa-Syria-i-strid-med-folkeretten> (hentet 05.05.2022.)
- Ulfstein og Ruud (2018) Ulfstein, Geir, Ruud, Morten, *Innføring i folkerett*, 5. utgave, Universitetsforlaget, 2018.
- Waters (1986) Waters, Maurice, «The Invasion of Grenada, 1983 and the Collapse of Legal Norms», *Journal of Peace Research* (1986) nr. 3, s. 229-246.
- Wheeler (2008) Wheeler, Nicholas, «Humanitarian Intervention in World Politics», i *The Globalization of World Politics: an introduction to International Relations*, Oxford University Press (2008) s. 522-539.